

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU NODAĻA

**VIETĒJĀS PAŠVALDĪBAS TERITORIJAS PLĀNOŠANAS TIESISKAIS
REGULĒJUMS**
MAĢISTRA DARBS

Autors: **Eduards Muižnieks**
Studenta apliecības Nr.: em08069
Darba vadītājs: profesore Ilma Čepāne

RĪGA 2013

Anotācija

Maģistra darba mērķis ir izpētīt un analizēt vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas tiesisko regulējumu un meklēt, ietverot tiesu prakses atziņas, problēmjasautājumus un iespējamus to risinājumus. Darbā izpētīta teritorijas plānošanas jēdziena izpratne un attīstība, analizēti Latvijas normatīvie akti un Latvijai saistošie starptautiskie tiesību akti, aplūkotas būtiskākās tiesu prakses atziņas par pašvaldību teritoriju plānojumu pieņemšanas procesā pieļautajām kļūdām, lai saprastu, kā nākotnē padarīt efektīvāku normatīvo regulējumu. Latvijas teritorija, salīdzinot ar citām valstīm, nav liela, tāpēc nepieciešams rūpīgi un atbildīgi izmantot platību tajā, lai tā tiktu saglabāta dzīvošanai un tās resursu izmantošanai arī nākamajām paaudzēm.

Atslēgas vārdi - teritorijas plānojums, plānošanas kontrole, sabiedrības līdzdalība.

Annotation

Master's work the objective is to investigate and analyze the local planning legislation and look for, including case law knowledge, problem issues and possible solutions. At work explored the understanding of the concept of land use planning and development, analyzed the Latvian law and binding international law, jurisprudence deals with the most important insights of local spatial plans making mistakes in order to understand the future more effective regulatory framework. Latvian territory, in comparison with other countries is not large, so it requires careful and responsible use of the area for it to be saved to live and use its resources for future generations.

Keywords - spatial planning, planning control, public participation.

Saturs

Ievads.....	5
1. Teritorijas plānošanas jēdziens un vēsturiskā attīstība	6
1.1. Latvijas teritorijas plānošanas attīstības vēsturiskais apskats	6
1.2. Teritorijas plānošanas jēdziens un galvenie teritorijas attīstības plānošanas principi.....	10
2. Vietējās pašvaldības teritorijas izmantošanas plānu veidi	16
2.1. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums.....	16
2.2. Lokālplānojums.....	18
2.3. Detālplānojums	21
3. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrāde un īstenošana	31
3.1. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrāde	31
3.2. Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas procesa kontrole	37
4. Sabiedrības līdzdalība pašvaldības teritorijas plānošanas procesā	42
Kopsavilkums.....	61
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	64

Ievads

Kopš Latvijas neatkarības atgūšanas, Latvijā ir pieņemti daudz normatīvo aktu, izstrādāti gan īstermiņa, gan ilgtermiņa attīstības plāni un veikti citi pasākumi, lai sakārtotu teritoriju attīstības plānošanas nozari, tomēr joprojām šī tēma nezaudē savu aktualitāti. Arī pašlaik, pēc tam, kad ir pagājis vairāk nekā gads pēc jaunā Teritorijas attīstības plānošanas likuma stāšanās spēkā, joprojām ir palikuši un radušies daudz jauni neskaidri problēmjautājumi, it sevišķi teritorijas attīstības plānošanas vietējā līmenī, kur izveidots jauns plānojuma veids – lokālplānojums, kā arī paredzēts, ka turpmāk detālplānojumu apstiprinās kā administratīvo aktu, un tātad to varēs apstrīdēt administratīvajā tiesā.

Latvijas teritorija, salīdzinot ar citām valstīm, nav liela, tāpēc nepieciešams rūpīgi un atbildīgi izmantot platību tajā. Lai tā tiktu saglabāta dzīvošanai un tās resursu izmantošanai arī nākamajām paaudzēm, jāveic ar normatīviem aktiem regulēta teritorijas plānošana, atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principam, kas ir viens no svarīgākajiem principiem vides tiesībās.

Satversmes tiesas spriedumi par pašvaldību teritoriju plānojumiem parasti raisa lielu interesi un sabiedrībā tiek pausti dažādi viedokļi. Nozīmīga ir sabiedrības līdzdalība teritorijas plānojumu izstrādes un apspriešanas procesā. Plānošanas līmenim atbilstošai institūcijai ir pienākums nodrošināt informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu, kā arī noskaidrot sabiedrības viedokli un organizēt sabiedrības līdzdalību attiecīgās teritorijas attīstības plānošanā, sniedzot pēc iespējas plašu un saprotamu informāciju. Sabiedrības līdzdalības procesā līdzsvaru privātpersonu un sabiedrības intereses ar teritorijas ilgtspējīgas attīstības iespējām.¹

Darba mērķis ir izpētīt un analizēt vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas tiesisko regulējumu un meklēt, ietverot tiesu prakses atziņas, problēmjautājumus un iespējamus to risinājumus.

Darba uzdevumi – izpētīt teritorijas plānošanas jēdziena izpratni un attīstību, analizēt Latvijā izdotos normatīvos aktus un Latvijai saistošos starptautiskos tiesību aktus, iepazīties ar būtiskākajām tiesu prakses atziņām par pašvaldību teritoriju plānojumu pieņemšanas procesā pieļautajām kļūdām, lai saprastu, kā nākotnē padarīt efektīvāku normatīvo regulējumu.

Darba rakstīšanā izmantoju Latvijas un starptautiskos normatīvos aktus, dažādu autoru rakstus periodikā un interneta resursos, kā arī tiesu prakses materiālus.

---

¹ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

1. Teritorijas plānošanas jēdziens un vēsturiskā attīstība

1.1. Latvijas teritorijas plānošanas attīstības vēsturiskais apskats

Lai apskatītu pašreizējo normatīvo regulējumu un ar tā piemērošanu saistītās problēmas, jāaplūko, kā vēsturiski Latvijas teritorijā aizsākusies teritorijas plānošana un ar kādiem līdzekļiem tā ir regulēta. Vietējie pilsētu apbūves plāni un būvniecības noteikumi ir senākie pilsētībūvniecības instrumenti. Pilsētu būvniecības regulēšana tika uzsākta, lai risinātu ugunsdrošības, sanitārijas, militārās aizsardzības, kārtību ielu regulācijā un apbūves konstruktīvo parametru ierobežošanā un citus kopīgos pilsoniskos uzdevumus. Teritorijas plānošana visātrāk attīstījās lielajās pilsētās, īpaši Rīgā. Teritorijas plānošanu sakārtoja 1927.gada Likums par būvniecības pārzināšanu un 1928.gada Pilsētu zemju likums un tam sekojošie Noteikumi pilsētu apbūves un izbūves plānu izstrādāšanai un izstrādāšanas kārtībai. Pilsētu apbūves jautājumi bija pilsētas pašvaldības (domes) kompetencē. Pilsētas apbūves un izbūves plānus iesniedza būvniecības pārvaldei caurskatīšanai, kas deva savu atzinumu. Liela uzmanība tika pievērsta plānošanas kvalitātes jautājumiem un mērniecības prasībām. Lai gan noteikumi noteica, ka pilsētu apbūves un izbūves plānus sastāda arhitekti un būvinženieri ar būvtiesībām, praksē dažkārt tos sastādīja zvērīnāti mērnieki, jo trūka zinošu pilsētplānotāju.² 1938.gadā visām 60 Latvijas pilsētām bija pilsētas (saistošie) būvnoteikumi. Trim mazākajām pilsētām tie vēl nebija apstiprināti, bet tādi bija izstrādāti arī 24 nozīmīgākajiem ciemiem. Gandrīz visu pilsētu būvnoteikumi tika izstrādāti kompleksā ar pilsētu plāniem un atbilstošu zonējumu.³

Latvijas teritorijas plānošanas attīstības gaita tika pārtraukta, sākoties Otrajam pasaules karam. Pēc kara pusgadsimtu Latvijas sabiedrība, pakļaujoties Padomju Savienības normatīvo aktu bezierunu prasībām, bija spiesta dzīvot bez privātā īpašuma, kā arī ievērot sociālisma laikam raksturīgo centralizēto tautsaimniecības plānošanas kārtību dabas resursu un zemes izmantošanā. Šajā laikā, pastāvot sociālisma apstākļiem, teritorijas plānojumus izstrādāja atbilstoši Vissavienības pilsētībūvniecības koncepcijām. Būtiski, ka okupācijas periodā teritorijas plānojumi bija slepeni dokumenti, un sabiedrības rīcībā nebija efektīvu līdzekļu, lai ietekmētu to pieņemšanas kārtību. Piemēram, pilsētu ģenerālplāni noteica pilsētu zemju izmantošanas

---

² Kūle L. Teritorijas plānošana Latvijā. Pieejams: commin.org/upload/Latvia/LV_Planning_System_in_Latvian.pdf [aplūkots 2013.gada 10.februārī].

³ Turpat

galvenos virzienus un veidus uz laiku, ne mazāku par divdesmit pieciem gadiem.⁴ Iespējams, tieši šāds ilgstošs laika periods atstājis nelabvēlīgu iespaidu uz sabiedrības domāšanas veidu, un tieši tāpēc sabiedrības izpratne par iespējām iesaistīties darbībās, kuras saistītas ar apkārtējās vides resursu iespējamo izmantošanu, ir maldīga, domājot, ka nevar neko mainīt un pat nevēloties iesaistīties jebkādās darbībās, kuras saistītas ar sabiedrības domas uzklaušīšanu. Pamats šādam nepareizam sabiedrības viedoklim iesakņojies padomju periodā, kurā zemes privātīpašuma pastāvēšana tika noliegta - teorētiski nepastāvēja intereses, ko būtu nepieciešams saskaņot.⁵

Kamēr Latvijas teritorijā tika pilnīgi ierobežotas cilvēku tiesības lemt par apkārt esošās vides izmantošanu, citur telpiskās plānošanas tiesības īpaši strauju attīstību piedzīvoja tieši divdesmitā gadsimta otrajā pusē, kad notika ļoti aktīva pilsētu paplašināšanās uz agrāk neskarto teritoriju rēķina. Šajā laikā var sākt runāt par atsevišķu plānošanas tiesību kā publisko tiesību materiālo administratīvo tiesību apakšnozares rašanos. Teritorijas plānošanas tiesības iespējams aplūkot arī kā būvniecības, pašvaldības vai vides aizsardzības tiesību apakšnozari. Tiek uzskatīts, ka tiesības uz kvalitatīvu (cilvēkam labvēlīgu) vidi, piedalīties un iegūt labumu no "cilvēces kopīgā mantojuma" - zemes un citiem dabas resursiem - ir trešās paaudzes cilvēktiesības, kas prasa to kopīgu īstenošanu.⁶

Pašreizējā plānošanas sistēma attīstījās pēc valsts neatkarības atgūšanas 1991.gadā un ir balstīta gan uz ārvalstu pieredzes (piemēram – Dānijas) piemērošanu Latvijā, saskaņojot to ar Latvijas konstitucionālo sistēmu, gan izmantojot atsevišķus pirmspadomju perioda un padomju plānošanas prakses elementus. 1991.gadā pieņemtie likumi „Par pilsētas pašvaldību” un „Par pagasta pašvaldību” kļuva par juridisko ietvaru demokrātisku pašvaldību darbības uzsākšanai. Minētie likumi noteica, ka pašvaldības pārziņā nonāk teritorijas plānošana un būvniecības kontrole. Deleģējot šādas komplicētas funkcijas, valsts nenodrošināja pašvaldības ne ar atbilstošu speciālistu, ne finansējuma bāzi, savukārt valsts līmeņa plānošanas uzņēmumi tika privatizēti un uzsāka darbību tirgus ekonomikas apstākļos. Pašvaldības teritorijas plānošanu veica savu finansiālo iespēju robežās, pasūtot teritorijas plānojumu izstrādi privātiem konsultāciju uzņēmumiem. Tikai rajonu un pilsētu pašvaldību būvvaldēs saglabājās arhitektu biroji, kas daļēji nodrošināja pārraudzību pār teritorijas attīstību, revidējot padomju laikā apstiprinātos ģenerālplānus un detālos plānus. Nacionālajā un reģionālajā līmenī teritorijas plānošana netika veikta. 1992.gadā MK tika pieņemti pirmie teritoriālpilnošanas noteikumi kā Latvijas

---

⁴ Čepāne I., Statkus.S. Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums. Jurista vārds, 2005. 25.janvāris, nr.3.

⁵ Turpat

⁶ Turpat.

būvnoteikumi – LBN 100 un LBN 101. Latvijas teritorijas plānošanas sistēma ir attīstījusies nepārtrauktu normatīvo aktu izmaiņu iespaidā. 1994.gadā pieņemtie MK 1994.gada 6.septembra noteikumi Nr.194 „Teritoriālpļānošanas noteikumi” un 1995.gadā pieņemtais Būvniecības likums deva juridisku pamatu teritorijas plānošanas attīstībai Latvijā jaunajos apstākļos. MK 1994.gada 6.septembra noteikumi Nr.194 „Teritoriālpļānošanas noteikumi” noteica pirmo teritorijas plānošanas sistēmu valstiskās neatkarības apstākļos, kā arī valsts un pašvaldību kompetenci un sabiedrības tiesības līdzdarboties teritorijas plānošanas procesā. Tas deva iespēju principiāli jaunam demokrātiskam pavērsienam plānošanā – publisko iestāžu un sabiedrības sadarbībai, kā arī ieinteresēto iedzīvotāju, uzņēmēju un sabiedrisko organizāciju potenciāla izmantošanai. Normatīvais regulējums noteica, ka teritorijas plānošanā ietilpst visu veidu apbūves, transporta, inženierkomunikāciju, labiekārtošanas, ainavu veidošanas, ēku un būvju nojaukšanas un citu teritorijas izmantošanas un attīstības pasākumu plānošana. Jaunā sistēma nepaspēja nostabilizēties, jo, jau 1998.gadā tika pieņemti jauni MK 1998.gada 24.februāra noteikumi Nr.62 „Noteikumi par teritoriju plānojumiem”, kas ievērojami atšķīrās no iepriekšējiem, bet tūlīt pēc tam (1998.gada 30.oktobrī) tika izdots Teritorijas attīstības plānošanas likums, kur vienotā dokumentu paketē tika apvienota attīstības plānošana un teritorijas plānošana. Likuma 5.panta trešās daļas 3.punkts noteica, ka rajona, republikas pilsētas un pagasta līmenī teritorijas plānojumu izdod kā pašvaldības saistošos noteikumus. Jau 2000.gada 5.decembrī tika izdoti jauni MK noteikumi Nr.423 „Par teritorijas plānojumiem”, kuriem tiesību zinātnē tika veltīta kritika par to grūto īstenošanu un neefektivitāti, piemēram, par teritorijas plānojuma kontroli. Pašvaldībām tika noteiktas ļoti plašas pilnvaras un tiesības lemt par savu teritoriju attīstību, taču valstij un ieinteresētajai sabiedrībai bija atvēlētas nesamērīgi niecīgas iespējas kontrolēt, vai to intereses pašvaldības teritorijas plānojumos tiek ņemtas vērā.⁷ 2002.gada 22.maijā tika pieņemts jauns Teritorijas plānošanas likums, kas šobrīd vairs nav spēkā, jo to aizvieto jaunais teritorijas attīstības plānošanas likums. Likums regulēja tikai teritorijas plānojumu izstrādi, savukārt teritorijas attīstības programmu izstrādes nepieciešamību noteica Reģionālās attīstības likums. 2002.gada 26.novembrī saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu izdoti MK noteikumi Nr.515 „Nacionālā plānojuma noteikumi”. 2004. gadā jauns normatīvais regulējums par vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādi mainījās divas reizes – MK 2004.gada 13.janvāra noteikumi Nr.34 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi”, kuri stājās spēkā 2004. gada 31. janvārī un regulēja teritorijas plānojuma izstrādāšanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā

---

⁷ Meiere S. Teritorijas plānošana kā vides aizsardzības nodrošinošs līdzeklis: tiesiskais regulējums un ar to saistītas problēmas. Latvijas Universitātes Raksti, 2003. 657.sēj.

stāšanās, ievērošanas pārraudzību un darbības apturēšanu un MK 2004.gada 19.oktobra noteikumi Nr.883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”.

Kopumā bija izveidojusies situācija, ka desmit gadu laikā teritorijas plānošanas jomā tika izdoti pieci Ministru kabineta noteikumi, attiecīgi iepriekšējiem zaudējot spēku, kas kavēja pašvaldību teritoriju plānošanas procesa norisi. Biežo normatīvo aktu izmaiņu dēļ izveidojās situācija, ka laikā no 2002. gada 26. decembra līdz 2003. gada 15. maijam, gan arī laikā no 2004. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. janvārim de iure nebija normatīvo aktu, kas sīkāk regulētu teritorijas plānojumu izstrādāšanas un pieņemšanas kārtību, jo iepriekšējais regulējums bija zaudējis spēku, bet jaunais vēl nebija apstiprināts. Vietējās pašvaldības šajos laika periodos izmantoja Teritorijas plānošanas likuma vispārīgos noteikumus, kā saistošus attiecībā uz plānošana procesu, un liela daļa vietējo pašvaldību pēc inerces vadījās no iepriekš spēkā esošā regulējuma. Detalizētas plānojuma izstrādāšanas un pieņemšanas kārtības trūkums radīja virkni neskaidrību - gan attiecībā uz sabiedrisko apspriežu termiņu ilgumu, gan nepieciešamo sabiedrību informējošo pasākumu skaitu.⁸ 2005.gadā tika pieņemti divi jauni normatīvie akti: MK 2005.gada 5.aprīļa noteikumi Nr.236 „Plānošanas reģiona teritorijas plānošanas noteikumi” un MK 2005.gada 11.oktobra noteikumi Nr.770 „Rajona pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”.⁹

2002.gadā pieņemtais, un tagad jau spēku zaudējušais Teritorijas plānošanas likums teritorijas plānojumu noteica kā ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokumentu vai plānošanas dokumentu kopumu, kurš izstrādāts un stājies spēkā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, un kurā atbilstoši plānošanas līmenim un plānojuma veidam, rakstveidā un grafiski attēlota teritorijas pašreizējā, un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumi.¹⁰ Teritorijas plānošanas jēdziens Latvijas normatīvajos aktos nav noteikts, bet ir noteikti teritorijas plānojuma un dažādu tā veidu jēdzieni, kā rezultāts teritorijas plānošanas procesam. Sākotnēji tika paredzēti četri teritorijas plānošanas līmeņi, bet kopš 2008.gada, un arī jaunajā Teritorijas attīstības plānošanas likumā, kurš stājās spēkā 2011.gada 1.decembrī, noteikti trīs līmeņi – nacionālais, reģionālais un vietējais. Katrā no līmeņiem noteikts, kādi savstarpēji saskaņoti teritorijas attīstības plānošanas dokumenti ir jāizstrādā. Šāds un līdzīgs plānošanas līmeņu sadalījums pastāv arī citās Eiropas valstīs, kā, piemēram, Dānijā un Igaunijā.

---

⁸ Čepāne I., Statkus.S. Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums. Jurista vārds, 2005. 25.janvāris, nr.3.

⁹ Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija. Pieejams:

http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/telp_plan/?doc=12702 [aplūkots 2013.gada 21.janvārī].

¹⁰ Teritorijas plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 12.jūnijs, nr.88.

Līdz 2012.gada 19.oktobrim spēkā bija Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobrī izdotie „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” Nr.1148, kuri noteica vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un detālplānojuma saturu, to izstrādes un apstiprināšanas kārtību, kā arī detālplānojuma izstrādes finansēšanas kārtību un līgumā par detālplānojuma izstrādi un finansēšanu iekļaujamus nosacījumus.¹¹

2012.gada 16.oktobrī ir stājušies spēkā Noteikumi Nr.711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas plānošanas dokumentiem” (turpmāk - Noteikumi Nr.711). Līdz ar to iepriekš minētie Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra Noteikumi Nr.1148 ir zaudējuši spēku. Jaunie Noteikumi Nr.711 nosaka pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu - ilgstspējīgās attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojuma, detālplānojuma un tematiskā plānojuma saturu un izstrādes kārtību; detālplānojumu un lokālplānojumu finansēšanas kārtību; prasības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādātājiem. Tām pašvaldībām, kurām bija izstrādes procesā esoši detālplānojumi, kas tika uzsākti pirms 2011.gada 1.decembra (Teritorijas attīstības plānošanas likuma spēkā stāšanās datums), tos atbilstoši Teritorijas attīstības plānošanas likuma Pārejas noteikumu 9.punktam varēja apstiprināt ar saistošajiem noteikumiem līdz 2012.gada 31.decembrim, ievērojot Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra noteikumus Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”. Tiem iesāktajiem detālplānojumiem, kurus nevarēja pabeigt līdz 2012.gada beigām, pašvaldībai ir jāpārskata detālplānojuma darba uzdevums, un tā izstrāde turpināma, ievērojot Noteikumu Nr.711 prasības.

1.2. Teritorijas plānošanas jēdziens un galvenie teritorijas attīstības plānošanas principi

Teritorijas plānošana ir nozīmīgs process ikvienam, gan valsts un pašvaldību institūcijām – lai varētu plānot, piemēram, infrastruktūras objektu būvēšanu, gan uzņēmējiem – lai varētu plānot, piemēram, uzņēmumu un rūpnīcu celtniecību, un arī ikvienam iedzīvotājam, jo dod iespēju piedalīties apkārtējās vides izmantošanas plānošanā. Tomēr var rasties jautājums, kāpēc joprojām daudzi ir neapmierināti ar plānošanas procesa pieņemtajiem lēmumiem, un kā ikviens var ietekmēt un mainīt tos. Šīs neapmierinātības iemesls visbiežāk ir pašvaldības dota atļauja uzsākt saimniecisko darbību, nenoskaidrojot un neuzklausot apkārtējo iedzīvotāju viedokli par to, kā šī atļauja ietekmēs viņu dzīvi (piemēram, degvielas uzpildes stacijas celtniecība blakus

---

¹¹ Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.oktobris, nr.161.

dzīvojamai mājai, autostāvvietas celtniecība pilsētas parkā utml.). Reizēm iedzīvotāji sāk izteikt viedokli un neapmierinātību pārāk vēlu, kad mainīt lēmumus vairs nevar, tāpēc jānodrošina sabiedrības savlaicīga informēšana, lai nodrošinātu teritorijas attīstības plānošanas likuma 4.pantā nostiprināto sabiedrības līdzdalības principu¹², kā arī Attīstības plānošanas sistēmas likuma 5.pantā noteikto interešu saskaņotības principu un līdzdalības principu.¹³ Teritorijas plānošanas process kalpo, lai starp dažādām interesēm iedibinātu līdzsvaru.¹⁴

Viens no galvenajiem principiem teritorijas plānošanā ir ilgtspējības princips, kura ievērošana nodrošina vides un dabas resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Ilgtspējīgas attīstības nepieciešamība pirmo reizi tika deklarēta 1972.gadā Stokholmā ANO konferencē par cilvēku un vidi. Mūsdienu izpratne par ilgtspējīgu attīstību pamatojas uz 1987.gadā ANO vides un attīstības komisijas ziņojumā „Mūsu kopīgā nākotne” (Our Common Future) izteikto ideju: „Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas apmierina pašreizējās paaudzes vajadzības, neradot draudus nākamajām paaudzēm apmierināt to vajadzības.”¹⁵ Precizēta un izvērsta ilgtspējīgas attīstības definīcija sniegta Eiropas Savienības Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā: „Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas apmierina šīs paaudzes vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās. Tas ir viens no izvirzītajiem mērķiem Eiropas Savienības līgumā, kas nosaka ES politiku un rīcību. Tā ir attīstība, kas nodrošina Zemes spēju uzturēt dzīvību visā daudzveidībā. Tā balstās uz demokrātijas, dzimumu līdztiesības, solidaritātes un likumu varas principiem, kā arī pamattiesību, tajā skaitā brīvības un vienādu iespēju, ievērošanu. Tā ir orientēta uz šīs un visu turpmāko paaudžu pastāvīgas dzīves kvalitātes uzlabošanu un labklājības veicināšanu. Tā veicina dinamisku ekonomiku, pilnīgu nodarbinātību, augstu izglītības līmeni, labu medicīnisko aprūpi, sociālo un un teritoriālo kohēziju un vides aizsardzību mierīgā un drošā pasaulē, respektējot kultūras daudzveidību.”¹⁶ Latvijā ilgtspējības princips definēts Teritorijas attīstības plānošanas likuma 3.pantā, kurš nosaka, ka teritorijas attīstību plāno, lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību.¹⁷ Latvijā ir izstrādāta un Saeimā 2010.gada 10.jūnijā apstiprināta Latvijas Ilgtspējīgas

¹² Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

¹³ Attīstības plānošanas sistēmas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 13.maijs, nr.80.

¹⁴ Meiere S. Teritorijas plānošana kā vides aizsardzības nodrošināošs līdzeklis: tiesiskais regulējums un ar to saistītas problēmas. Latvijas Universitātes Raksti, 2003. 657.sēj., 2.lpp.

¹⁵ The Report of the Brundtland Commission. Our Common future. Pieejams:

http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf [aplūkots 2013.gada 1.februārī].

¹⁶ EU Sustainable Development Strategy. Pieejams: <http://ec.europa.eu/environment/eussd/> [aplūkots 2013.gada 4.februārī].

¹⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

attīstības stratēģija.¹⁸ Visa ar stratēģiju un tās īstenošanu saistītā informācija tiek apkopota interneta lapā: www.latvija2030.lv, kas paver iespējas ikvienai personai sekot līdzi šim attīstības plānošanas procesam un tā īstenošanai, iepazīstoties ar aktuālāko informāciju. Stratēģijas pamatmērķi ir laimīgs cilvēks labklājības valstī, ilgtspējīgs un veselīgs dzīvesveids, radoša, iecietīga un toleranta sabiedrība, sadarbībā radīta konkurētspēja un valsts kā uzticams partneris. Ilgtspējīgas attīstības koncepcija mūsdienās ir uzskatu kopums par to, kāds sabiedrības modelis var nodrošināt tās pastāvēšanu. Ilgtspējīgas attīstības koncepcijas pamatā ir izpratne par trim jēdzieniem: attīstību, sabiedrības vajadzībām un nākamo paaudžu vajadzībām. Jēdziens „attīstība” aptver ne tikai pieaugumu (ražošanas, nacionālā kopprodukta, labklājības), bet arī sociālās un ekonomiskās sfēras attīstību, vienlaikus nodrošinot dabisko ekosistēmu un cilvēka dzīves vides saglabāšanu.¹⁹

Teritorijas plānošanā tiek izdalītas četras galvenās dimensijas, kas jāievēro un jāaskaņo, lai nodrošinātu ilgtspējīgu teritorijas attīstību: vides, ekonomiskā, sociālā un kultūras dimensija. Uz šīm dimensijām norādīts Eiropas reģionālās plānošanas ministru konferencē (*CEMAT*) 2003.gadā, kurā tika pieņemta Ļubļanas deklarācija (*Ljubljana declaration on the territorial dimension of sustainable development*). Pašlaik visas četras dimensijas Latvijā iekļautas Teritorijas attīstības plānošanas likuma 3.pantā - integrētas pieejas principā, kurš paredz ekonomisko, kultūras, sociālo un vides aspektu saskaņošanu.

Vides dimensija ietver vides integritāti un rūpes par vides telpas kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Tās galvenie mērķi ir globālo sasilšanu veicinošo procesu ierobežošana, dabas daudzveidības samazināšanas saglabāšana, noturīgo ķīmisko piesārņotāju izmešu kontrole un ierobežošana, un atgriešanās pie dabiskajiem barības cikliem. Ekonomiskā dimensija ietver ekonomisko izaugsmi un attīstību.²⁰ Ekonomiskais aspekts ir ļoti nozīmīgs teritorijas plānošanas procesā, jo meklējot risinājumus, kā veicināt ražošanu un uzlabot valsts ekonomisko situāciju, piemēram, plānojot jaunu ražošanas uzņēmumu izveides vietas, jāņem vērā plānoto risinājumu ietekme uz pārējiem aspektiem un vidi. Kā norādījusi arī Satversmes tiesa, sekmējot vienīgi pilsētas ekonomisko izaugsmi (peļņas gūšanu) un neņemot vērā īpašās dabas un kultūras vērtības, tiek panākts prettiesks galarezultāts.²¹ Sociālā dimensija ietver tādas vērtības kā pilsoniskās sabiedrības attīstība (tās atbalsts), vienlīdzība, taisnīgums, pieejamība, skaidrība un

¹⁸ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. Pieejams:

http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf [aplūkots 2013.gada 5.februārī].

¹⁹ Vide un ilgtspējīga attīstība. Māra Kļaviņa un Jāņa Zaļokšna redakcijā. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2010.

²⁰ Grišāne A. Markovskis K. Līdzdalība pašvaldības teritorijas plānošanā. Rīga: Delna, 2007.

²¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr. 2003-16-05. Latvijas Vēstnesis, 2004. 10.marts, nr.38.

dalība lēmumu pieņemšanas procesos dažādos līmeņos.²² Ilgtspējīgas attīstības sociālā dimensija ir svarīga arī tādēļ, ka ilgtspējīgu attīstību var nodrošināt tikai tādi cilvēki, kas jūtas pasargāti un droši. Sabiedrībai jāsaprot sava ietekme un tas, ka, pieņemot lēmumus, rēķinās ar tās viedokli. Pamatā ir nevis kādas personas individuālais ieguvums, bet gan visas sabiedrības izaugsme un attīstība. Protams, nedrīkst aizmirst par kultūras mantojuma saglabāšanu, ko aptver ceturtā jeb kultūras dimensija.

Visas četras dimensijas ir savstarpēji cieši saistītas, un vienas dimensijas attīstīšana automātiski atstāj efektu (pozitīvu vai negatīvu) uz pārējām dimensijām. Pašvaldības uzdevums ir noteikt minēto dimensiju īstenošanas un sabalansēšanas iespējas attiecīgajā teritorijā. Šajā procesā liela nozīme un palīdzība lēmumu pieņemšanā ir sabiedriskajai apspriešanai. Ar tās palīdzību jāpanāk optimālākais dimensiju īstenošanas un sabalansēšanas variants.

Jēdziens „vide” jāsaprot plašākā nozīmē. Sākotnēji ilgtspējīgas attīstības izpratne ietvēra tikai ekonomiskās attīstības un vides aizsardzības mijiedarbību, bet šodien klāt ir nācis sociālais un kultūras aspekts. Bez tam visi minētie ilgtspējīgas attīstības aspekti jāievēro vienlaikus un vienlīdz lielā mērā.²³ Mūsdienās vides problēmas skar kā ikvienu indivīdu atsevišķi, tā arī visu sabiedrību kopumā. Vides degradācija un darbības, kas to izsauc, var atstāt iespaidu ne tikai uz cilvēka veselību un labklājību, bet arī uz ekonomiku un dzīves kvalitāti vispār. Tāpēc vide šobrīd ir kļuvusi kā par sabiedrisko interešu, tā arī par personas subjektīvo tiesību aizsardzības kritēriju.²⁴

Starptautisko vides tiesību iespaidā Latvijā, līdzīgi kā daudzās valstīs, tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir atzītas par cilvēka pamattiesībām. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 115.pantu, valsts aizsargā minētās tiesības, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par vides saglabāšanu un uzlabošanu.²⁵ Satversmes 115. pants, pirmkārt, publiskās varas institūcijām uzliek par pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu; otrkārt, privātpersonai piešķir tiesības normatīvajos aktos noteiktā kārtībā iegūt vides informāciju un līdzdarboties ar vides izmantošanu saistītu lēmumu pieņemšanas procesā; treškārt, tiesībām

---

²² Grišāne A. Markovskis K. Līdzdalība pašvaldības teritorijas plānošanā. Rīga: Delna, 2007.

²³ Čepāne I. Tiesību uz īpašumu un labvēlīgu vidi līdzsvara meklējumi Satversmes tiesas praksē. Jurista vārds, 2011. 22.novembris, nr.47.

²⁴ Meiere S. Par sabiedrības ietekmi uz publisko tiesību subjektiem un to lēmumiem. Jurista vārds, 2001.

13.februāris, nr.3 (196)

²⁵ Turpat.

dzīvot labvēlīgā vidē piešķir pamattiesību rangu.²⁶ Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, līdzīgi kā pārējās Satversmes 8. nodaļā ietvertās pamattiesības, ir piemērojamas tieši un nepastarpināti.²⁷

Satversmes 115. pants paredz, ka “valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu”. Vidi likumdevējs definē kā dabas, antropogēno un sociālo faktoru kopumu (Vides aizsardzības likuma 1. pants). No minētajām normām izriet, ka likumdevējs uz vidi raugās no “antropocentriska” viedokļa, proti, kā uz cilvēka vidi, tādu vidi, kas nepieciešama cilvēka izdzīvošanai un vajadzību apmierināšanai. Vienlaikus Satversmes 115. pantā lietotais jēdziens “ikviens” aptver ne vien tagadējās paaudzes, bet arī nākamo paaudžu intereses dzīvot labvēlīgā vidē. Līdz ar to no Satversmes 115. panta izriet prasība visos ar vidi saistītajos jautājumos ņemt vērā ne vien tagadējās paaudzes, bet arī nākamo paaudžu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.²⁸ Ilgtspējības princips neprasa, lai teritorijas plānošanā vides intereses tiktu paceltas pāri ekonomiskajām un sociālajām interesēm, taču prasa, lai visas šīs intereses tiktu ņemtas vērā kā vienlīdz svarīgas.²⁹

Atklātības principam teritorijas plānošanā ir jāgarantē sabiedrības viedokļa patiesa uzklauššana. Sabiedrības un dažādu interešu grupu iesaistīšana ir būtiska demokrātiskas un atklātas plānošanas sastāvdaļa. Tieši šā principa īstenošana sagādā vislielākās problēmas. Lai arī normatīvie akti virknei procedūru paredz obligātu sabiedrības iesaistīšanu lēmuma pieņemšanas procesā, prakse liecina, ka parasti sabiedrības viedokļa uzklauššanai piemīt vairāk formāla pieskaņa. Arī pati "ieinteresētā sabiedrība" ir samērā neaktīva, un iemesls tam meklējams spēcīgas pilsoniskās sabiedrības trūkumā. Satversmes tiesa atzinusi, ka, no vienas puses, piedalīšanās atsevišķu visai sabiedrībai svarīgu lēmumu pieņemšanā ir tikai sabiedrības tiesības, bet nevis tās pienākums. Tomēr, no otras puses, arī atbildīgajiem publisko tiesību subjektiem ir jādara viss iespējamais (saprātīgi jācenšas), lai atvieglotu šādu piedalīšanos. f

Kopumā jaunajā Teritorijas attīstības plānošanas likumā noteikti astoņi principi, tajā skaitā jau minētais ilgtspējības princips, kā arī pēctecības princips, kurš nosaka, ka jauna teritorijas attīstības plānošanas dokumenta izstrādes procesā jāizvērtē jau spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi. Satversmes tiesa savos spriedumos arī atsaukusies uz šo principu: „Pēctecības princips nozīmē to, ka, mainoties spēkā esošajam plānojuma pamatojumam,

²⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. 2007-12-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 28.decembris, nr.207.

²⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedums lietā Nr. 2001-07-0103. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.decembris, nr.178.

²⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 24.septembra spriedums lietā Nr. 2008-03-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.septembris, nr.151.

²⁹ Turpat

teritorijas plānojums grozāms, saglabājot tās teritorijas plānojuma daļas, kuru pamatojums nav mainījies. Pēctecības princips ļauj atcelt pašvaldības teritorijas plānojumu tikai tādā gadījumā, kad to aizstāj jauns teritorijas plānojums. Nevar pastāvēt tāda situācija, ka nekustamā īpašuma izmantošanu neregulē nekāds teritorijas plānojums.”³⁰

Savstarpējās saskaņotības princips nosaka, ka teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto.³¹ Šis princips prasa, lai teritorijas plānojuma izstrādāšanas gaitā tiktu saskaņotas valsts, plānošanas reģionu un privātpersonu intereses. Šajā saskaņošanā jo sevišķi nepieciešams izvērtēt sabiedrības intereses un to personu viedokli, kuru nekustamajiem īpašumiem tiek noteikti īpašumtiesību ierobežojumi.³² Interesu saskaņotības princips nozīmē atsevišķu privātpersonu interešu un dažādu līmeņu (nacionālā, plānošanas reģiona un rajonu) teritorijas attīstības mērķu saskaņošanu ar vietējās pašvaldības teritorijas attīstības mērķiem. Satversmes tiesa norāda, ka teritorijas plānošanas galvenais uzdevums ir kompleksi saskaņot atsevišķu privātpersonu intereses ar attiecīgās teritorijas ilgtspējīgas attīstības iespējām.³³ Teritorijas plānojuma un detālplānojuma sabiedriskās apspriešanas mērķis ir nodrošināt to, lai pati ieinteresētā sabiedrība, kurai vislabāk zināmi vietējie apstākļi, norāda vietējai pašvaldībai, respektīvi plānošanas procesa virzītājam, tādu risinājumu, kas vislabāk atbilstu teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēm. Tieši ieinteresētās sabiedrības līdzdarbība teritorijas plānojuma sabiedriskajā apspriešanā, pušu viedokļu apmaiņa un to objektīva izvērtēšana un izsvēršana veido neatņemamu plānojuma leģitimitātes pamatu.³⁴

---

³⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007.28.aprīlīds, nr.70.

³¹ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

³² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007.28.aprīlīds, nr.70.

³³ Satversmes tiesas 2004. gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05.. Latvijas Vēstnesis, 2004. 10.marts, nr.38.

³⁴ Satversmes tiesas 2007. gada 28. novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-16-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 4.decembrī, nr.194.

2. Vietējās pašvaldības teritorijas izmantošanas plānu veidi

2.1. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums

Latvijas teritorijas plānošanas hierarhiskajā sistēmā būtiskākā loma ir vietējām pašvaldībām, jo vietējās pašvaldības teritorijas plānojums tieši ietekmē konkrētas personas, pirmkārt, zemes īpašniekus un potenciālos interesentus par to. Teritorijas plānojums ir galvenais instruments teritorijas izmantošanas regulēšanai. Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12.pants norāda vietējās pašvaldības kompetenci un nosaka, ka vietējā pašvaldība izstrādā un apstiprina vietējās pašvaldības attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālplānojumus, detālplānojumus un tematiskos plānojumus un sniedz priekšlikumus nacionālā un reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu izstrādei, kā arī koordinē un uzrauga vietējās pašvaldības attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojumu, detālplānojumu un tematisko plānojumu īstenošanu.³⁵ Izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību ir pašvaldības pienākums, kas noteikts likumā „Par pašvaldībām” 14.pantā³⁶, lai tā varētu pildīt savas normatīvajos aktos noteiktās funkcijas. Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 1.panta 8.punktu vietējās pašvaldības teritorijas plānojums ir vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tajā skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi, un kuru izstrādā administratīvajai teritorijai vai tās daļai.³⁷

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu izstrādā atbilstoši vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un, ievērojot citus nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentus. Ja spēkā stājas jauns augstāka līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, vietējā pašvaldība izvērtē tās teritorijas plānojumu un lemj par nepieciešamību izdarīt grozījumus tajā. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā

---

³⁵ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

³⁶ Par pašvaldībām: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 24.maijs, nr.61.

³⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

funkcionālā zonējuma vai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izmaiņas izstrādā kā vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozījumus vai kā lokālplānojumu.³⁸

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums formāli ir ārējais normatīvais akts, kas ir saistošs jebkurai fiziskajai un juridiskajai personai un kalpo par tiesisko pamatu konkrētu lēmumu pieņemšanai, piemēram, būvniecības procesa sākšanai.³⁹ Pašvaldības teritorijas izmantošanas plānojumam, atšķirībā no citiem normatīvajiem aktiem, kurus vērtē Satversmes tiesa, piemīt zināmas īpatnības. Pirmkārt, tie tiek apstiprināti ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, kuriem ir normatīva akta raksturs. Tāpēc to atbilstības Satversmei izvērtēšana ir Satversmes tiesas kompetencē. Otrkārt, to izstrādāšanas un pieņemšanas process ir ļoti cieši saistīts ar vides izmantošanu, jo teritorijas plānošana ir vērsta arī uz preventīvu vides problēmu novēršanu nākotnē.⁴⁰

Būtiskākās atšķirības, kas skar teritorijas plānojumu izstrādi, salīdzinājumā ar jau spēku zaudējušiem MK noteikumiem Nr. 1148, ir tas, ka ir samazināts obligāto institūciju skaits, no kurām ir jāsaņem gan nosacījumi, gan atzinumi teritorijas plānojuma vai to grozījumu izstrādei. Pēc autora domām tas atvieglo teritorijas plānotāju darbu, kā arī institūcijas, kuras nemaz neskar plānojums, atbrīvo no pienākumu sniegt atzinumu. Par teritorijas plānojumam un plānotajām izmaiņām paziņot vajadzētu arī tam institūcijām, kuras izslēgtas no obligāto atzinuma sniedzēju saraksta, lai gadījumā, ja kādai no institūcijām rodas kādi iebildumi, tā laicīgi varētu informēt plānojuma izstrādātājus. Ņemot vērā, ka attīstības plānošanas dokumentu izstrāde var skart ļoti daudzu institūciju intereses attiecīgajā pašvaldības teritorijā, apstiprinot savu darba uzdevumu, pašvaldībai ir jānorāda institūcijas, kuras jāiesaista attīstības plānošanas dokumentu izstrādē, tādējādi nodrošinot šo institūciju interešu pārstāvību attīstības plānošanas dokumentu izstrādē. Noteikumi Nr. 711 nosaka, ka turpmāk komunikācija starp pašvaldību un institūcijām, informējot gan par attīstības plānošanas dokumentu izstrādes uzsākšanu, gan pieprasot un saņemot nosacījumus un atzinumus par izstrādātajiem attīstības plānošanas dokumentiem, notiks ar teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas (turpmāk - TAPIS) palīdzību, tiklīdz šī sistēma būs pilnībā izstrādāta un gatava darbam. Tāpat pēc TAPIS darbības uzsākšanas pašvaldībai visi savi Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti būs jāievieto šajā sistēmā. Līdz ar to ir noteikts, kādā datņu formātā ir jāsaņem teritorijas attīstības plānošanas dokumentu grafiskā daļa, lai tos pēc tam varētu ievietot TAPIS. Ņemot vērā, ka TAPIS ieviešana ir

³⁸ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

³⁹ Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi. Jurista vārds, 2007. 9.oktobris, nr.41.

⁴⁰ Čepāne I. Tiesību uz īpašumu un labvēlīgu vidi līdzsvara meklējumi Satversmes tiesas praksē. Jurista vārds, 2011. 22.novembris, nr.47.

aizkavējusies, līdz TAPIS darbības uzsākšanai visa veida komunikācija ar institūcijām par attīstības plānošanas dokumentu izstrādes gaitu un saturu atbilstoši Noteikumu Nr. 711 prasībām jānodrošina elektroniskā formā.⁴¹

2.2. Lokālplānojums

Iepriekšējais teritorijas plānošanas likums vietējās pašvaldības līmenī paredzēja divus plānošanas dokumentu veidus - teritorijas plānojumu un detālplānojumu. Savukārt jaunais likums lokālplānojumu plānošanas dokumentu hierarhijā ierindo starp teritorijas plānojumu un detālplānojumu. Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 1.panta 9.punktu lokālplānojums ir vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kuru vietējā pašvaldība izstrādā savas administratīvās teritorijas daļai (piemēram, pilsētas, ciema vai lauku teritorijas daļai) kāda plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai.

Lokālplānojumu vietējā pašvaldība izstrādā pēc savas iniciatīvas un izmanto par pamatu turpmākai plānošanai, kā arī būvprojektēšanai. Lokālplānojumā var detalizēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu. Pēc vietējās pašvaldības ilgspējīgas attīstības stratēģijas spēkā stāšanās lokālplānojumā var grozīt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, ciktāl lokālplānojums nav pretrunā ar vietējās pašvaldības ilgspējīgas attīstības stratēģiju. Lokālplānojumā paredzētā funkcionālā zonējuma vai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izmaiņas izstrādā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā kā lokālplānojuma grozījumus. Lokālplānojuma teritorijā ir spēkā lokālplānojumā noteiktais funkcionālais zonējums un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Ja spēkā stājas jauni ar lokālplānojumā noteikto funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem saistīti normatīvie akti ar augstāku juridisko spēku, vietējā pašvaldība izvērtē nepieciešamību izdarīt grozījumus lokālplānojumā. Lokālplānojumu apstiprina ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Tie stājas spēkā nākamajā dienā pēc attiecīga paziņojuma publicēšanas laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".⁴²

Plānošanas dokumentu piemēri, kas pēc būtības atbilst lokālplānojuma līmenim:

---

⁴¹ Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.

⁴² Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

1) Teritorijas attīstības vīzija (lokālpārplānojums) Babītes novadā – Babītes novada Piņķu ciema jaunās attīstības teritorijas (detālpārplānojuma „Jaunzemes” risinājums ir atšķirīgs no tradicionālās dzīvojamās apbūves plānošanas prakses Latvijā un pēc būtības ir lokālpārplānojums).

2) Detālpārplānojums (ilgtermiņa attīstības priekšlikums vai lokālpārplānojums) Rīgas pilsētā – Torņakalna administratīvā centra ilgtermiņa plānošanas dokuments (ar iespējamo realizācijas termiņu ~100 gadi) izstrādāts salīdzinoši lielai Rīgas pilsētas teritorijai. Pēc savas detalizācijas pakāpes un būtības Torņakalna detālpārplānojums pielīdzināms vairāk lokālpārplānojuma nevis detālpārplānojuma līmenim.⁴³

Rīgas pilsētas arhitekta kolēģija ar 22.03.2012. sēdes lēmumu nolēmusi, ka nepieciešams izstrādāt viena Purvciema kvartāla lokālpārplānojumu, lai varētu radīt pamatu dzīvojamo mikrorajonu teritoriju revitalizācijas koncepcijas un pilotprojekta izstrādei.⁴⁴ Lokālpārplānojums tiks izstrādāts kvartālam Purvciemā starp Dzelzavas un Ūnijas ielām, jo tajā vēl ir salīdzinoši daudz platību jaunai apbūvei.

Vēl viens no pagaidām salīdzinoši maz lokālpārplānojumu izstrādes piemēriem ir Rīgas Domes pilsētas attīstības departamenta pasūtītais lokālpārplānojums Skanstes ielas apkaimei. Skanstes ielas apkaime ietilpst vienā no Rīgas teritorijas plānojumā paredzētajām jaunās attīstības teritorijām, kas būtiski paplašinās pilsētas centra funkciju areālu, un pēdējos gados tajā vai tiešā saistībā ar to notikušas vērienīgas projektēšanas, būvniecības un citas ar teritorijas attīstību saistītas aktivitātes. „Grupa 93” un Arhitektu birojs “NAMS” ir uzsācis Skanstes apkaimes lokālpārplānojuma un apkaimes arhitektoniski telpiskās struktūras attīstības koncepcijas izstrādi, Rīgas pilsētas iedzīvotāji un pilsētvides lietotāji ir aicināti izteikt viedokļus un veidot diskusiju par apkaimes attīstību Rīgas Domes mājaslapā, kas vērtējams kā labs piemērs sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai, jo ievietotā anketa satur vienkārši formulētus testveida jautājumus ar atbilžu versijām, kuras palīdzēs noskaidrot sabiedrības viedokli.

Kopumā var teikt, ka ņemot vērā to, ka lokālpārplānojums kā plānojuma veids ir pavisam jauns un tāpēc ar to saistītās problēmas vēl īsti nav parādījušās, kā arī iespējamā ar šo plānojuma veidu saistīta tiesu prakse nav izveidojusies.

Lai gūtu plašāku redzējumu par šādu plānojuma veidu, var paraudzīties, kā lokālpārplānojumam atbilstoši plānojuma veidi tiek regulēti citās Eiropas valstīs, kur ir līdzīga teritorijas plānošanas sistēma kā Latvijā. Dānijā ir vienkārša un skaidra teritorijas plānošanas

⁴³ Kalvāne M.. Lokālpārplānojums kā jauns instruments teritorijas plānošanai. Rīga: METRUM, 2011.

⁴⁴ 22.03.2012 Rīgas pilsētas arhitekta kolēģijas 3.[73.] sēdes lēmums. Pieejams:

http://www.pilsetasarhitekts.riga.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=276:protokols73&catid=49:le mumii-2012&Itemid=83 [aplūkots 2012.gada 25.aprīlī].

sistēma, kurā uzdevumu un atbildības sadalījums ir ļoti decentralizēts. Pašvaldību padomes ir atbildīgas par visaptverošu zemes izmantošanas regulējumu pašvaldību un vietējā līmenī. Reģionālajās padomes sagatavo stratēģisko plānu telpiskajai attīstībai katram Dānijas reģionam.⁴⁵

Dānijas Plānošanas likums iesaista sabiedrību plānošanas procesā pašvaldības, reģionālajā un valsts līmenī. 2007.gada Dānijas teritoriālās plānošanas reforma izveidoja jauna veida plānu. Jaunizveidotās reģionālās padomes gatavo reģionālās telpiskās attīstības plānus, kuros būs informācija par stratēģisko vīziju un attīstības iespējām katrā reģionā. Reģionālās telpiskās attīstības plāni ir kolektīvs projekts, kas top sadarbojoties pašvaldību padomēm, uzņēmumiem, reģionālajām padomēm un citām iesaistītajām personām. Pašvaldības padomēm jācenšas īstenot šo plānu.⁴⁶ Šis plāna veids atbilstu Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam Latvijā. Latvijā jaunizveidotajam lokalplānojumam varētu atbilst Dānijā esošais Municipālais plānojums. Latvijā esošajam detalplānojumam atbilstu Dānijā esošais Lokālpilānojums, kas ir detalizētākais no Dānijā pastāvošajiem teritorijas plānojuma veidiem. Municipālais plāns apkopo un konkretizē vispārējo politisko mērķi pašvaldības attīstībai. Pašvaldības Padome izveido vadlīnijas attīstības politikai pilsētas un lauku teritorijām. Municipālais plāns sasaista valsts nacionālo teritorijas plānošanas līmeni un noteikumus ar vietējo lokalplānu un konkretizē teritorijas izmantošanu un attīstību katrā rajonā un lauku teritoriju zonās. Municipālais plāns ietver: vispārēju struktūru ar vispārējiem mērķiem attīstībai un zemes izmantošanai pašvaldībā; vadlīnijas zemes izmantošanai, un pamatsregulējumu vietējo lokal plānu izstrādei atsevišķām daļām no pašvaldības.⁴⁷ Tiek izmantotas kartes un teksts, lai parādītu pašvaldības domes mērķi attīstībai un zemes izmantošanas mērķiem. Ar karšu palīdzību tiek atzīmētas īpaši aizsargājumu teritoriju un biotopu atrašanās vietas. Pašvaldības domei ir jācenšas ieviest municipālo plānu. Pašvaldības domei jāaskaņo municipālais plāns ar citiem tiesību aktiem, piemēram, tiem, kas regulē dabu, vidi un ceļus. Pašvaldības dome var iebilst pret to, ka kāda persona vēlas, lai tiktu būvētu jaunas ēkas un mainīt zemes lietošanas pilsētvides zonas un apgabalu izmantošanas, ja tas ir pretrunā municipālajam plānam.

---

⁴⁵ Teritorijas plānošanas sistēma Dānijā. Pieejams:

http://commin.org/upload/Denmark/Spatial_Planning_in_Denmark_2007.pdf [aplūkots 2013.gada 18.februārī].

⁴⁶ Turpat.

⁴⁷ Turpat.

2.3. Detālpplānojums

Latvijā detālpplānojumu izstrādi regulē Teritorijas attīstības plānošanas likums, MK noteikumi Nr.711 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem". Saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas likuma 1.panta 10.punktu detālpplānojums ir detalizēts vietējās pašvaldības teritorijas daļas plānojums, kuru izstrādā, lai noteiktu prasības konkrētu zemes vienību izmantošanai un apbūves parametriem, kā arī precizētu zemes vienību robežas un aprobežojumus.⁴⁸

Detālpplānojumi vairs netiek apstiprināti ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, bet gan tiek izdoti kā vispārīgie administratīvie akti, kas attiecas uz konkrēto zemes vienību. Detālpplānojumu var pārsūdzēt administratīvajā tiesā viena mēneša laikā pēc tam, kad tiks publicēts paziņojums par detālpplānojuma apstiprināšanu. Detālpplānojums vairs nevar apstrīdēt Satversmes tiesā. Līdz ar to tiek izbeigta līdz šim esošā zemes gabalu īpašniekiem un attīstītājiem nelabvēlīgā kārtība, ka detālpplānojumu varēja neierobežoti ilgā termiņā apturēt ar ministra rīkojumu un tā likumību vērtēja Satversmes tiesa.

Pašvaldības detālpplānojumos var noteikt termiņu, kādā uzsākama detālpplānojuma īstenošana. Ja šāds termiņš tiks noteikts, detālpplānojums zaudē spēku tad, ja ir izbeidzies termiņš, kurā bija jāuzsāk tā īstenošana un gada laikā pēc šī termiņa izbeigšanās tas nav pagarināts.

Detālpplānojumu izstrādē un īstenošanā ir iesaistītas trīs galvenās puses ar savu, nereti atšķirīgu interešu kopumu - zemes īpašnieki, jeb attīstītāji, vietējā pašvaldība un plānotāji. Vairumā gadījumā visu pušu attieksme un intereses ir atšķirīgas: pašvaldībai ir diezgan vienaldzīgi, kā īpašnieks plāno izmantot savu īpašumu, zemes īpašnieka mērķis ir iegūt pēc iespējas vairāk jaunu izpārdodamu zemes gabalu, savukārt projektētāju un plānotāju mērķis ir „saražot” pēc iespējas vairāk detālpplānojumu.

Taču detālpplānojuma risinājums bieži iespaido un skar apkārtējo teritoriju iedzīvotāju un reizēm arī plašākas sabiedrības intereses. Detālpplānojuma izstrādes uzdevums būtu noskaidrot atšķirīgās intereses, panākt visu pušu interešu līdzsvarošānu un savstarpēju vienošanos par pieņemamu kompromisa risinājumu.

Pilnībā var piekrist Valdmanes I. sagatavotā metodiskā materiālā paustajam viedoklim, ka pašvaldībām ir jāuzņemas atbildība par kopējo teritorijas attīstību, pretējā gadījumā plānošana

---

⁴⁸ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

pēc būtības zaudē jēgu. Lai detālplānojums kalpotu ne tikai šauras iedzīvotāju grupas īstermiņa mērķu sasniegšanai, sadalot īpašumu apbūves gabalos ātrai peļņai, kā tas ir vairumā gadījumu, bet kļūtu par reālu instrumentu dzīves vides uzlabošanai, ir jāpārliet akcenti un ieinteresētajām (iesaistītajām) pusēm ir jāmaina attieksme: zemes īpašniekiem no pārdevēja ar īstermiņa mērķi jākļūst par attīstītāju ar ilgtermiņa interesēm arī plašākas teritorijas kontekstā; pašvaldībai jāuzņemas iniciatīva, lai saskaņotu publiskās un privātās intereses, atrisinātu konfliktus un panāktu vienošanos, bet plānotājiem un projektētājiem jākļūst par ekspertiem un padomdevējiem, iesakot optimālākos risinājumus, piedāvājot alternatīvas.⁴⁹

Galvenie principi, kas jāievēro visām pusēm, ir ieinteresētība par kopīgu mērķi, savstarpēja sadarbība, atbildība un profesionalitāte. Detālplānojums būtu jāizstrādā kompleksi, sadarbojoties plānotājiem un arhitektiem, lai projektētu apbūvi detālplānojuma kontekstā, ar konkrētiem risinājumiem un teritorijas funkcionālo organizēšanu. Bez šādas sadarbības nebūs iespējams izveidot kvalitatīvu vidi. Pēc tam apbūve jāveic vienlaicīgi visā teritorijā, vai sadalot pa pārdomātām kārtām, lai apbūve neveidotos haotiski dažādos laika periodos, kas savukārt noved pie situācijas, ka teritorija ir mūžīgs būvlaukums.⁵⁰ Ilgtspējīgas, nepārtrauktas un pēctecīgas teritorijas plānošanas procesā jānodrošina, ka teritorijas plānojums tiek grozīts, saglabājot tās teritorijas plānojuma daļas, kuru pamatojums nav mainījies. Tādējādi, izņemot īpašus gadījumus, kas skar būtiskas sabiedrības, pilsētas attīstības, vides saglabāšanas un aizsardzības vai līdzīgas intereses, vispārējā gadījumā attiecībā uz teritorijām, kam izstrādāts un ir spēkā esošs detālplānojums, jaunajam vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam nebūtu jānosaka atšķirīga atļautā teritorijas izmantošana vai atšķirīgi teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi salīdzinājumā ar iepriekšējo vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu. Līdz ar to, ja teritorijas plānošanas process ir veikts izsvērti, izvērtējot spēkā esošo detālplānojumu pieļautos risinājumus, kvalitatīvi un atbilstoši nepārtrauktības un pēctecības principam, tad detālplānojumi, kas izstrādāti atbilstoši agrāko vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam, nevarētu nonākt būtiskā pretrunā ar vēlāku vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu.⁵¹

Teritorijas attīstības plānošanas likuma 31.pantā teikts, ka detālplānojumu īsteno saskaņā ar administratīvo līgumu, kas noslēgts starp vietējo pašvaldību un detālplānojuma izstrādes īstenotāju. Šajā līgumā, ievērojot Administratīvā procesa likuma noteikumus, iekļauj dažādus nosacījumus, termiņus un atcelšanas atrunas, kā arī prasības attiecībā uz objektu būvdarbu

---

⁴⁹ Valdmane I. Detālplānojuma izstrādes pamatojums, saturs un ietveramā informācija: ziņojums (metodiskais materiāls). Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, 2008.

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Sniedzīte G. Detālplānojumu spēkā esamības kontinuitātes aspekti. Jurista vards, 2009. 24.februāris, nr.7.

uzsākšanas termiņu, detālplānojuma teritorijas un publiskās infrastruktūras apsaimniekošanu, izbūves kārtām un to secību. Vietējā pašvaldība var noteikt termiņu, kurā uzsākama detālplānojuma īstenošana – detālplānojuma teritorijas izbūve (izmantošana) atbilstoši detālplānojuma risinājumam un noteiktajām prasībām. Ja pašvaldība, izvērtējusi attiecīgu lūgumu, to noraida, nepagarina detālplānojuma īstenošanas termiņu un savu lēmumu motivē, to var apstrīdēt un pārsūdzēt.⁵² Šobrīd sarežģījumus rada tas, ka likumā ir norādīts, ka pašvaldība var noteikt termiņu, kurā sākama detālplānojuma īstenošana, bet tikpat labi var to arī nedarīt. Tā rīkojusies dažāda pašvaldība, un līdz ar to nav iespējams nekāds regulējums šiem beztermiņa plānojumiem, kuri, iespējams, vairs neatbilst teritorijas plānojuma nostādņēm.

Tā kā detālplānojuma izstrāde un īstenošana saistīta ar plānotiem būvniecības darbiem un esošās ainavas izmainīšanu, neiztrūkstoši ir gadījumi, kad kāda persona vai personu grupa ar detālplānojumu nav apmierināta vai saskata pārkāpumus tā izstrādes procesā. Līdz pat 2011.gada decembrim detālplānojums tika izstrādāts kā pašvaldības saistošie noteikumi, tapēc to varēja apstrīdēt Satversmes tiesā, kura vairākkārt skatījusi detālplānojumu atbilstību augstākstāvošam normatīvajam aktam, bet arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments vairākos spriedumos skatījis ar būvniecību un detālplānojuma nepieciešamību saistītus jautājumus.

Tiesības apbūvēt konkrēto zemes gabalu galvenokārt izriet no teritorijas plānojuma, savukārt tiesības uzsākt būvniecību izriet no konkrētās būvatļaujas. Šīs divas tiesības ir nesaraujamas, un tās vajadzētu skatīt kopā, nevis atrauti vienu no otras. Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, primāri balstās uz tiesībām netraucēti izmantot savu īpašumu. Jau ilgstoši nākas dzirdēt jautājumu par to, kas var apstrīdēt vai pārsūdzēt būvatļauju, taču jāsecina, ka viennozīmīgu atbildi atrast nav viegli.

Kaimiņu tiesības uz īpašumu ir galvenais pamats, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt. Aplūkojot citu valstu normatīvos aktus, jāsecina, ka nevienā no tiem nav atrodams jēdziens „kaimiņi”. Jāaplūko tiesu prakses atziņas, lai izprastu jēdzienu „kaimiņu tiesības”. 2006.gada Administratīvā apgabaltiesa izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz E.Saburovas pieteikumu par Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmuma Nr.30-I atcelšanu, Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļaujas Nr.193V atcelšanu un Rīgas domes pienākumu izstrādāt zemesgabala detālplānojumu. Lietā pastāvēja strīds par to, vai atbilstoši Ministru kabineta 2000.gada

---

⁵² Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

5.decembra noteikumu Nr.423 "Noteikumi par teritorijas plānojumiem" 54.punktam zemes gabalam pirms pārsūdzēto lēmumu pieņemšanas bija jāizstrādā detālplānojums, kā arī par to, vai būvniecības iecerei bija organizējama sabiedriskā apspriešana atbilstoši likumam "Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem". Šīs administratīvās lietas izskatīšanai gan pirmajā, gan apelācijas instancē tika pievērsta īpaša sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu uzmanība. Tā uzrādīja vairākas ar būvniecības procesā pieņemtu lēmumu apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu saistītas problēmas, taču vienlaikus ļāva kā pašvaldībām, tā būvniekiem saprast, ka sabiedrība ir sākusi apzināties savas tiesības un ir gatava tās aizstāvēt. Reakcija no plānotā objekta būvniekiem bija asa - tika iesniegta civilprasība par zaudējumu piedziņu pret pieteicēju un viņas "it kā" uzkūditāju, sākotnēji ar tiesas lēmumu pat apķīlājot pieteicējas mantu.⁵³ "Saburovas lietas" atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos pacēla tādus iepriekš mazpazīstamus jēdzienus kā "kaimiņu tiesības", "skata tiesības" un "īpašuma vērtības samazināšanās", saistot tos ar personai Latvijas Republikas Satversmē garantētajām tiesībām uz labvēlīgu dzīves vidi. Pirmās instances tiesa E.Saburovas pieteikumu noraidīja. Apelācijas instance, atkārtoti izskatot lietu pēc būtības, pieteikumu apmierināja, uzliekot par pienākumu Rīgas domei izstrādāt detālplānojumu zemes gabalam Brīvības gatvē. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments nosprieda atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.janvāra būvatļauja Nr.193V un savā lēmumā uzsvēra, ka tiesības uz īpašumu ir individuāla rakstura tiesības un šo tiesību aizsardzību persona var prasīt, ja ar pārsūdzēto lēmumu tieši šai personai ir tikusi vai tiks traucēta tās īpašuma lietošana. Tātad pamatā tās ir kaimiņa tiesības, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt. Jēdziens „kaimiņš” šajās tiesiskajās attiecībās ir piemērojams nevis sadzīviskā, bet gan juridiskā nozīmē, kura saturs papildāms, caur faktiskajiem apstākļiem konstatējot esošā vai iespējamā aizskāruma būtiskumu. Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šajās tiesiskajās attiecībās tiesības uz īpašumu ir piemērojamas paplašināti, par kaimiņu atzīstot ne tikai tādu personu, kuras īpašums robežojas ar ietekmes objektu, bet arī personu, kura pastāvīgi vai ilgstoši uzturas objekta ietekmes zonā. Īrnieks un nomnieks kaimiņa tiesību īstenošanā pielīdzināmi īpašniekam.⁵⁴ Apstākļos, kad pieteikumu tiesā iesniedz nama iedzīvotāja par to, ka attiecībā uz šā nama iekšpagalma apbūvi ir

⁵³ Bite-Perceva I. Ko nolēma Saburovas lietā. Jurista vārds, 2006. 28.marts, nr.13.

⁵⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-225. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi, 2006. Rīga:TNA, 2007, 174.-199. lpp.

izsniegta būvatļauja, saskaņā ar kuru ir atļauta sešstāvu dzīvojamās mājas un apakšzemes autostāvvietas būvniecība, ir pamats uzskatīt, ka šai personai ir subjektīvās tiesības šāda pieteikuma iesniegšanai, jo ar izsniegto būvatļauju var tikt būtiski aizskartas šīs personas tiesības uz īpašumu (kaimiņa tiesības).⁵⁵ Tiesa atzina, ka ar tādu lēmumu pieņemšanu, kas nosaka zemesgabala plānošanu un apbūvi, var tikt aizskartas E.Saburovas. kā nama, kas atrodas uz šā zemesgabala (pirms tā sadalīšanas), iedzīvotājas tiesības uz labvēlīgu vidi, kā arī tiesības tikt uzklautātai šo lēmumu pieņemšanas procesā. Tiesa atsaukusies uz Satversmes 115.pantu, kā arī Orhūsas konvencijas 1.pantu un 3.panta piekto daļu. Atbilstoši Satversmes 115.pantam valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Orhūsas konvencijas 1.pants nosaka konvencijas mērķi – lai tagad un nākamajās paaudzēs aizsargātu ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, katra valsts saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem garantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Savukārt Orhūsas konvencijas 3.panta piektā daļa paredz, ka šīs konvencijas noteikumi neierobežo pušu tiesības īstenot vai ieviest pasākumus, kas nodrošina plašāku pieeju informācijai, lielāku sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un plašākas iespējas griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, nekā prasīts šajā konvencijā.⁵⁶ Atbilstoši Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktam publiska apspriešana jānodrošina, ja būvniecība būtiski ietekmē vides stāvokli, iedzīvotāju sadzīves apstākļus vai nekustamā īpašuma vērtību. Senāta Administratīvo lietu departaments norāda, ka faktiski šīs ir trīs atsevišķas tiesību normas. Lai atzītu, ka attiecībā uz kāda objekta būvniecību ir jānodrošina sabiedriskā apspriešana, ir pietiekami konstatēt vienu no minētajiem nosacījumiem – būtisku ietekmi uz vidi, būtisku ietekmi uz sadzīves apstākļiem vai būtisku ietekmi uz nekustamā īpašuma vērtību.⁵⁷ Tiesa atzina arī to, ka gadījumā, ja būvatļauja ir izdota, neievērojot Būvniecības likuma 12.panta pirmajā daļā izvirzīto nosacījumu par sabiedriskās apspriešanas rīkošanu, tad šāds procesuāls pārkāpums ir atzīstams par tik būtisku, lai tā dēļ pārsūdzēto būvatļauju atzītu par prettiesisku. Uzbūvēta ēka ir attiecīgajā telpā nozīmīgs, uz ilgu laiku novietots objekts. Ir svarīgi, lai pirms būvniecības īstenošanas kompetentās iestādes rūpīgi izsvērtu attiecīga objekta nepieciešamību, tostarp un lielā mērā, arī sabiedrības interesēs. Sabiedrības

---

⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-225. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi, 2006. Rīga:TNA, 2007, 174.-199. lpp.

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ Turpat.

iesaistīšana būvprojektu apspriešanā nav formāls pasākums, bet ir vērsts uz to, lai tiktu sasniegts maksimāli labākais lēmums arī no sabiedrības interešu un pilsētvides ilgspējīgas attīstības viedokļa.⁵⁸ Administratīvā procesā par vides jautājumu sabiedrisko apspriešanu duālā situācijā nonāk pašvaldība. Pašvaldība var secināt, ka ir iestājies kāds no Būvniecības likuma 12.panta pirmajā daļā noteiktajiem gadījumiem un ir nepieciešams veikt sabiedrisko apspriešanu. Šādā gadījumā lēmumu var apstrīdēt būvnieks, un administratīvā procesā pašvaldībai ir pienākums pierādīt, ka pastāv būtiska ietekme uz vidi. Otrkārt, pašvaldība var secināt, ka nav iestājies neviens no Būvniecības likuma 12.panta pirmajā daļā noteiktajiem gadījumiem un nav nepieciešams veikt sabiedrisko apspriešanu. Šādā gadījumā lēmumu var apstrīdēt indivīds, un administratīvā procesā pašvaldībai būtu pienākums pierādīt, ka būtiska ietekme uz vidi nepastāv. Otrā situācija var likties nedaudz absurda (kā jebkura situācija, kurā subjektam ir jāpierāda kādu apstākļu neesamība), tomēr šāds absurdums ir tikai šķietams. Ja akceptē tēzi, ka indivīdam pastāv subjektīvā publiskā tiesība prasīt sabiedrisko apspriešanu (kam piekrīt arī Senāts), šīs tiesības aizskārums izvērtēšanai būtu jāpiemēro vispārējās APL normas. Apstākļi, ka pierādīšanas pienākuma uzlikšana pašvaldībai varētu tai radīt pierādīšanas problēmas vai ka neskaidrības par subjektīvās publiskās tiesības esamību varēja ietekmēt tās izpildes līmeni konkrētā brīdī, var izskaidrot vēlmi interpretēt aizskārums šauri. Tajā pašā laikā, labas pārvaldības princips uzliek pienākumu publisko tiesību subjektiem spēt pamatot jebkuru lēmumu. Ja faktiski apstākļi "pastāv būtiska ietekme uz vidi" vai "nepastāv būtiska ietekme uz vidi" var novest pie dažādām sekām, katra apstākļa pastāvēšana ir pamatojama administratīvā procesa kārtībā.⁵⁹

Senāts atstāja negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.janvāra būvatļauja Nr.193V, bet Rīgas domes un sabiedrības ar ierobežotu atbildību „N&J” kasācijas sūdzības noraidīja un nolēma izbeigt tiesvedību lietā daļā par Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmuma Nr.30-I atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izstrādāt zemesgabala detālplānojumu.

„Saburovas lietā” Senāts norādīja, ka prasījums uzlikt par pienākumu Rīgas domei izstrādāt detālplānojumu neatbilst Administratīvā procesa likuma 184.pantā minētajiem pieteikuma priekšmetiem. Saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 19.oktobra noteikumu Nr.883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” 72.punktu vietējās pašvaldības dome (padome)

---

⁵⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-225. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi, 2006. Rīga:TNA, 2007, 174.-199. lpp.

⁵⁹ Paporinskis M. Piezīmes par vides tiesībām. Jurista vārds, 2006. 7.novembris, nr.44.

apstiprina detālpārplānojumu un kā pašvaldības saistošos noteikumus izdod tā grafisko daļu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus. Tātad faktiski šajā lietā pieteicēja lūdza uzlikt par pienākumu atbildētājam izdot saistošos noteikumus. Saistošie noteikumi ir ārējais normatīvais akts. Ārējā normatīvā akta izdošana, t.i., tiesību normu pieņemšana, nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, ne arī publiski tiesisko attiecību konstatēšana Administratīvā procesa likuma izpratnē. Līdz ar to tiesvedība lietā šajā daļā izbeigta, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta šajā daļā nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā

Gan „Saburovas lietā”, gan arī citās lietās⁶⁰, kur minētas „kaimiņu tiesības”, tiesa atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumu lietā Nr. 54536/00, Emsenhuber pret Austriju, kurā atzīts, ka būvatļaujas izsniegšanas process noteiktai personai, kura iebilst pret būvatļaujas izsniegšanu, ietekmē arī kaimiņu civilās tiesības. Šādā procesā var tikt skartas protestējošo kaimiņu mantiskās intereses.⁶¹

Satversmes tiesa atzinusi, ka tieši detālpārplānojums ir atzīstams par vienu no galvenajiem instrumentiem, kas nodrošina to, ka attiecīgās teritorijas izmantošanā sabiedrības un valsts intereses tiek noteiktā kārtībā saskaņotas ar konkrētu nekustamo īpašumu īpašnieku interesēm.⁶²

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2012.gada 1.novembra spriedumā SKA – 532/2012 norādījis uz apsvērumiem, kuri jāņem vērā, vērtējot detālpārplānojuma izstrādes nepieciešamību. Ja attīstības priekšlikums paredz gan būvniecību, gan zemesgabalu sadali lielā skaitā mazāku zemesgabalu, tad tas prasa vērtēt detālpārplānojuma nepieciešamību, ņemot vērā gan inženierkomunikāciju un transporta risinājumu nepieciešamību, gan to savietojumu ar plānojamo zemesgabalu lielumu, konfigurāciju, pieslēgumiem katram zemesgabalam, iespējamo nepieciešamību savlaicīgi noskaidrot īpašumtiesību un aprobežojumu stāvokli nākotnē. Lemjot par detālpārplānojuma nepieciešamību, jāapsver, vai, neesot izstrādātam detālpārplānojumam ar nākotnē paredzēto zemesgabalu konfigurāciju, vispār ir iespējams un pieļaujams aprēķināt apbūves intensitātes, blīvuma, brīvās teritorijas rādītājus atbilstoši to jēgai apbūves noteikumos. Lai arī katra būvniecība ir teritorijas plānošanas rezultāts un plānojuma īstenošana, būtu nesaprātīgi tādēļ katras būvniecības gadījumu uzskatīt par vides tiesību jautājumu un iesaistīt

---

⁶⁰ Sk. piemēram, Rīgas Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr. A42633509. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/06_2012/18_06_2012/AL_1806_apg_AA43-0682-12_7.pdf [aplūkots 2013.gada 5.martā].

⁶¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmums lietā Nr. 54536/00, Emsenhuber pret Austriju. Pieejams: <http://echr.ketse.com/doc/54536.00-en-20030911/view/> [aplūkots 2013.gada 6.martā].

⁶² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr. 2005-12-0103. Latvijas Vēstnesis, 2005. 20.decembris, nr.203..

sabiedrību lēmuma pieņemšanā. Izšķirošs ir ietekmes būtiskums uz vidi (kas ietver arī cilvēka dzīves vides nozīmīgus risinājumus).⁶³

Pašvaldības pamazām piemērojas jaunajam teritorijas plānošanas regulējumam, ieviešot jauno plānojuma veidu - lokālplānojumu, tādejādi rodas arī situācija, ka ievērojot jauno regulējumu nākas mainīt plānojuma veidu tā izstrādes laikā. Kā piemēru var apskatīt janvāra nogalē Rīgas domē pieņemto lēmumu par kultūras un atpūtas parka „Mežaparks” lokālplānojuma izstrādi. Rīgas perspektīvajā plānojuma struktūrā Mežaparks ir noteikts kā viena no pilsētas zaļās struktūras galvenajām komponentēm. Teritorijai ir ievērojam kultūrvēsturiska, rekreatīva, kultūras un ekoloģiskā nozīme pilsētas mērogā. Kultūras un atpūtas parkam „Mežaparks” ir arhitektūras pieminekļa statuss, taču nav parka apsaimniekošanas noteikumu, kas regulētu dabas un kultūrvēsturisko vērtību aizsardzību, uzturēšanu un apsaimniekošanu. Rīgas Domes Pilsētas attīstības komiteja, risinot šo situāciju, 2010.gada augustā pieņēma lēmumu par detālplānojuma izstrādes uzsākšanu kultūras un atpūtas parkam „Mežaparks”. Rīgas Dome 2013.gada 22.janvārī, pamatojoties uz Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12.panta pirmo daļu un 24.pantu, MK Noteikumu Nr.711 76., 77. un 78.punktu, kā arī saskaņā ar Rīgas domes 20.12.2005. saistošajiem noteikumiem Nr.34 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”, pieņēma lēmumu par kultūras un atpūtas parka „Mežaparks” lokālplānojuma izstrādi, lokālplānojuma teritorijas robežas un darba uzdevuma apstiprināšanu. Lokālplānojuma izstrādes mērķis un darba uzdevums ir analogs iepriekš uzsāktā detālplānojuma mērķim un darba uzdevumam. Izvirzītās prioritātes ir kvalitatīvas publiskās ārtelpas un to atbalstošās infrastruktūras detalizēti risinājumi, kas sniegtu iedzīvotājiem daudzveidīgas iespējas atpūtai un izklaidei brīvā dabā, parka infrastruktūras atjaunošana un attīstība, kas paaugstinātu Mežaparka pievilcību un uzlabotu tā pieejamību. Līdz šim jau ir noticis aktīvs kultūras un atpūtas parka teritorijas plānošanas darbs - veiktas vairākas izpētes un izvērtējumi, dažādu attīstības scenāriju analīze, izstrādāta detālplānojuma 1.redakcija, un pagājušā gada rudenī norisinājās tās sabiedriskā apspriešana. Plānojuma risinājumi tika izskatīti vairākās darba grupās, sabiedriskās apspriešanas sanāksmēs, valsts un pašvaldības institūcijās. Publiskai apspriešanai nodotā lokālplānojuma redakcija pamatā ietver līdzšinējos detālplānojuma risinājumus. Tie precizēti atbilstoši institūciju atzinumiem un detālplānojuma sabiedriskās apspriešanas rezultātiem. Ņemot vērā normatīvo aktu prasības lokālplānojuma izstrādei, institūciju - nosacījumu devēju un atzinumu sniedzēju lokā papildus ir iekļauta Dabas

---

⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 1. novembra spriedums lietā Nr. SKA-532/2012 Pieejams: <http://www.at.gov.lv/files/archive/department3/2012/532-ska-2012.doc> [aplūkots 2013.gada 4.martā].

aizsardzības pārvalde un Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūra. Šo institūciju saņemtie nosacījumi neizvirza papildus iestrādes lokālpārplānojuma risinājumos. Vides pārraudzības valsts birojam (VPVB) ir lūgts viedoklis par stratēģiskās ietekmes uz vidi (SIVN) novērtējuma procedūras nepieciešamību. VPVB 08.02.2013. ir pieņēmis lēmumu par SIVN procedūras nepiemērošanu. No plānojuma ir svītrots punkts par turpmākās plānošanas procesu, kas paredzēja iespēju jauna tematiskā atrakciju parka izbūvei (aptuveni 20 ha platībā) esošajās meža zemēs Parka ziemeļrietumu daļā, pie Viestura prospekta - lokālpārplānojuma risinājums tematiskā atrakciju parka izveidi kultūras un atpūtas parkā „Mežaparks” neparedz.⁶⁴

Teritorijas plānošanas jaunajā regulējumā ir noteiktas atšķirības starp detālpārplānojumu un lokālpārplānojumu un abu plānojuma veidu iestrādes kārtība un mērķi. Lokālpārplānojumu vietējā pašvaldība iestrādā pēc savas iniciatīvas un izmanto par pamatu turpmākai plānošanai, kā arī būvprojektēšanai, bet detālpārplānojumu iestrādā, lai īstenotu konkrētu attīstības priekšlikumu, detalizējot teritorijas plānojumā vai lokālpārplānojumā noteiktās prasības. Detālpārplānojumu iestrādā pirms jaunas būvniecības uzsākšanas vai zemes vienību sadalīšanas, ja tas rada nepieciešamību pēc kompleksiem risinājumiem un ja normatīvajos aktos nav noteikts citādi. Būtiskākā atšķirība starp detālpārplānojumu un lokālpārplānojumu ir to apstiprināšanas veids, jo lokālpārplānojumu apstiprina ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, kuri stājas spēkā nākamajā dienā pēc attiecīga paziņojuma publicēšanas laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, bet detālpārplānojumu apstiprina ar vispārīgo administratīvo aktu, attiecinot to uz zemes vienību, un tas stājas spēkā pēc paziņošanas. Detālpārplānojums ir spēkā, līdz to atceļ vai atzīst par spēku zaudējušu. Detālpārplānojums zaudē spēku arī tad, ja ir beidzies termiņš, kurā bija jāuzsāk tā īstenošana, un gada laikā pēc šā termiņa izbeigšanās tas nav pagarināts. Paziņojumu par detālpārplānojuma apstiprināšanu publicē tādā pašā kārtībā kā paziņojumu par teritorijas plānojuma vai lokālpārplānojuma apstiprināšanu, izņemot termiņu, kādā publicējami pašvaldības saistošie noteikumi. Būtiska atšķirība ir arī pārsūdzēšanas kārtībā, jo divu mēnešu laikā pēc tam, kad stājušies spēkā saistošie noteikumi, ar kuriem apstiprināts lokālpārplānojums, persona ministram var iesniegt iesniegumu par lokālpārplānojumu, bet detālpārplānojumu var pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā administratīvajā tiesā mēneša laikā pēc tam, kad ir publicēts paziņojums par detālpārplānojuma apstiprināšanu, un neatkarīgi no tā, vai detālpārplānojumā norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš.⁶⁵

---

⁶⁴ Rīgas Domes lēmums Nr.5815 “Par kultūras un atpūtas parka „Mežaparks” lokālpārplānojuma iestrādi, lokālpārplānojuma teritorijas robežas un darba uzdevuma apstiprināšanu”. Pieejams: <http://www.rdpad.lv/services/deliberative/article.php?id=103484> [aplūkots 2013.gada 6.martā].

⁶⁵ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

Somijā tiek izstrādāti divu veidu detālplānojumi – lokālais detālplānojums un piekrastes detālplānojums. Lokālais detālplānojums tiek izstrādāts pašvaldības teritorijas daļai un satur nosacījumus šīs teritorijas daļas izmantošanai un apbūvei. Lokālais detālplānojums ir saistošs. Vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos tiek definētas teritorijas, kur nepieciešama plānošana. Pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu par detālplānojumu izstrādi arī citos gadījumos, ja tas nepieciešams, kā piemēram koplietošanas ceļu ierīkošanai. Gar jūras piekrasti būvniecība tiek atļauta tikai speciāli noteiktās teritorijās, galvenokārt brīvdienu māju ierīkošanai, pamatojoties uz pašvaldībā apstiprinātu plānojumu, kas izstrādāts kā piekrastes detālplānojums. Parasti detālplānojumus izstrādā vai nu vietējā pašvaldība vai zemes īpašnieki. Lokālajā detālplānojumā nosaka prasības zemes gabala attīstībai un apbūvei, lai atbilstoši konkrētiem apstākļiem iezīmētu teritorijas dažādiem mērķiem, ņemtu vērā ainaviskās un pilsētvides kvalitātes, labu būvniecības praksi, esošo apbūves teritoriju racionālu izmantošanu un veicinātu citu teritorijas attīstības plānā nosprausto mērķu sasniegšanu. Lokālajam detālplānojumam ir noteikts realizācijas termiņš – 13 gadi.⁶⁶

---

⁶⁶ Somijas Zemes izmantošanas un būvniecības likums. Pieejams: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990132> [aplūkots 2013.gada 9.martā].

3. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrāde un īstenošana

3.1. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrāde

Teritorijas attīstību Latvijā plāno, izstrādājot šādus savstarpēji saskaņotus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus:

- 1) nacionālajā līmenī — Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un Nacionālo attīstības plānu;
- 2) reģionālajā līmenī — plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu;
- 3) vietējā līmenī — vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālplānojumu un detālplānojumu.⁶⁷

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu izstrādā atbilstoši vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un ievērojot citus nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentus. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā nosaka funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, reglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un aprobežojumus. Ja spēkā stājas jauns augstāka līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, vietējā pašvaldība izvērtē tās teritorijas plānojumu un lemj par nepieciešamību izdarīt grozījumus tajā.⁶⁸ Teritorijas plānojuma izstrādes procesā jāņem vērā pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kā arī jāvērtē Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, attiecīgā plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un nacionālā un reģionālā līmeņa tematiskajos plānojumos noteikto. Teritorijas plānojumu var izstrādāt visai pašvaldības administratīvajai teritorijai vai tās daļām – novada pagastiem, novada pilsētām un ciemiem vai lauku teritorijai, lietojot atšķirīgus mērogus ar atbilstošu detalizācijas pakāpi. Republikas pilsētas pašvaldības teritorijas plānojumu izstrādā visai pašvaldības administratīvajai teritorijai. Teritorijas plānojumā ietilpst: paskaidrojuma raksts; grafiskā daļa; teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstā ietver spēkā esošā teritorijas plānojuma, lokālplānojumu un detālplānojumu izvērtējumu, teritorijas plānojuma projekta risinājumu aprakstu un tā atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijai.⁶⁹

---

⁶⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

⁶⁸ Turpat

⁶⁹ Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.

Pirms detalizētu teritoriju plānu izstrādes sākšanas nepieciešama katras konkrētas pašvaldības dabas resursu, novietojuma un citu apstākļu apkopošana, lai varētu noteikt stratēģiskos mērķus pašvaldības teritorijas visefektīvākai izmantošanai un apsaimniekošanai. Šim nolūkam tiek izstrādāta vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kas ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā nosaka vietējās pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiskā veidā. Telpiskās attīstības perspektīvā nosaka teritoriju attīstības vadlīnijas, kā arī nosaka un shematiski attēlo vietējās pašvaldības nozīmīgākās telpiskās struktūras, attīstības prioritātes un vēlamās ilgtermiņa izmaiņas. Vietējās pašvaldības attīstības stratēģiju apstiprina ar pašvaldības domes lēmumu.⁷⁰ Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādā, ievērojot Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un attiecīgā plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteiktos ilgtermiņa attīstības mērķus un prioritātes. Uzraudzības pārskatu par attīstības programmas īstenošanas rezultātiem pašvaldība izstrādā ne vēlāk kā pusgadu pirms kārtējām pašvaldību vēlēšanām. Tajā ietver informāciju par veiktajām aktivitātēm, rezultatīvo rādītāju izmaiņas, secinājumus un ieteikumus turpmākajai rīcībai, kā arī informāciju par atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem.⁷¹

Pēc stratēģijas izstrādes tiek veidota arī vietējās pašvaldības attīstības programma, kuru izstrādā saskaņā ar vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un izvērtējot citus nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentus. Vietējās pašvaldības attīstības programmā ietver pašreizējās situācijas analīzi, tendences un prognozes, kā arī informāciju par attīstības programmas izstrādes procesu un nosaka vidēja termiņa prioritātes, rīcības un investīciju plānu, attīstības programmas īstenošanai nepieciešamo resursu apjomu un attīstības programmas īstenošanas uzraudzības kārtību. Vietējās pašvaldības attīstības programmu apstiprina ar pašvaldības domes lēmumu.⁷² Uzraudzības pārskatu par attīstības programmas īstenošanas rezultātiem pašvaldība izstrādā ne vēlāk kā pusgadu pirms kārtējām pašvaldību vēlēšanām. Tajā ietver informāciju par veiktajām aktivitātēm, rezultatīvo rādītāju izmaiņas, secinājumus un ieteikumus turpmākajai rīcībai, kā arī informāciju par atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem.⁷³

---

⁷⁰ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

⁷¹ Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.

⁷² Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

⁷³ Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.

Ikdienā pārsvarā tiek izmantoti tieši pašvaldības teritorijas plānojumi un detālplānojumi, protams nedrīkst aizmirst jauno plānojuma veidu - lokālplānojumu, bet jāatzīst, ka tas pagaidām nav plaši izmantots un nav arī daudz tā izstrādātu piemēru.

Lokālplānojumu vietējā pašvaldība izstrādā pēc savas iniciatīvas un izmanto par pamatu turpmākai plānošanai, kā arī būvprojektēšanai. Lokālplānojumā var detalizēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu. Pēc vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas spēkā stāšanās lokālplānojumā var grozīt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, ciktāl lokālplānojums nav pretrunā ar vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Lokālplānojumā paredzētā funkcionālā zonējuma vai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izmaiņas izstrādā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā kā lokālplānojuma grozījumus. Lokālplānojuma teritorijā ir spēkā lokālplānojumā noteiktais funkcionālais zonējums un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Ja spēkā stājas jauni ar lokālplānojumā noteikto funkcionālo zonējumu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem saistīti normatīvie akti ar augstāku juridisko spēku, vietējā pašvaldība izvērtē nepieciešamību izdarīt grozījumus lokālplānojumā.⁷⁴

Pirmajā pusgadā pēc jaunā Teritorijas attīstības plānošanas likuma ieviešanas bija saskatāma situācija, kas kavēja gan pašu teritorijas plānošanas procesu, gan būvniecību un komercdarbību, jo saistošie noteikumi gan stājas spēkā, bet nav īstenojami tikmēr, kamēr nav pabeigtas šā likuma 27.panta trešajā daļā minētās darbības - divu mēnešu laikā pēc tam, kad stājušies spēkā saistošie noteikumi, ar kuriem apstiprināts vietējās pašvaldības teritorijas plānojums, persona ministram var iesniegt iesniegumu ar savām pretenzijām. Desmit dienu laikā pēc tam, kad beidzies noteiktais divu mēnešu termiņš, ministrs vietējo pašvaldību informē par saņemtajiem iesniegumiem un, ja iespējams, norāda, kādā apjomā teritorijas plānojumu var īstenot līdz dienai, kad tiks izdots ministra rīkojums. Ja iesniegumi nav saņemti, ministrs par to ziņo pašvaldībai, norādot dienu, kad var sākt attiecīgo saistošo noteikumu īstenošanu.⁷⁵ Saņemtos iesniegumus ministrs izvērtē mēneša laikā no dienas, kad beidzies to iesniegšanas termiņš. Ja tiek konstatēti teritorijas plānojuma, lokālplānojuma vai to daļas izstrādes procedūras pārkāpumi vai neatbilstība normatīvo aktu prasībām, ministrs izdod rīkojumu apturēt saistošos noteikumus, informējot par to iesnieguma iesniedzēju. Ja pārkāpumi nav konstatēti, ministrs sniedz atbildi uz iesniegumu. Uz iesniegumu dotā atbilde nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Par to, ka pārkāpumi nav konstatēti, ministrs dara zināmu arī vietējai pašvaldībai un vienlaikus nosaka dienu, kad var uzsākt attiecīgo saistošo noteikumu īstenošanu. Vēl persona ir tiesīga likumā

---

⁷⁴ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

⁷⁵ Turpat.

noteiktajā kārtībā iesniegt Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību par pašvaldības saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka normām (ja pirms tam tā iesniegusi iesniegumu ministram). Ja iesniegums nav iesniegts iepriekš minēto divu mēnešu laikā, to izskata saskaņā ar Iesniegumu likumu un uz to neattiecas iepriekš minētā kārtība, un arī nokavēto termiņu neatjauno. Taču papildus, kaut gan termiņi nav ievēroti, Satversmes tiesa likumā noteiktajā kārtībā var izvērtēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu arī tad, ja Satversmes tiesā vērsas vispārējās jurisdikcijas tiesa vai administratīvā tiesa, tajā skaitā arī pēc procesa dalībnieku viedokļu uzklaustīšanas. Izveidojas situācija, ka plānojums ir spēkā, bet to piemērot nedrīkst.

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un lokālplānojumu apstiprina ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, kuri stājas spēkā nākamajā dienā pēc attiecīga paziņojuma publicēšanas laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Lēmumu par saistošo noteikumu apstiprināšanu un tam pievienotos dokumentus vietējā pašvaldība nosūta par teritorijas attīstības plānošanu atbildīgajai ministrijai - VARAM. Šis pats likuma pants nosaka, ka minētie saistošie noteikumi nav īstenojami tikmēr, kamēr nav pabeigtas šā likuma 27.panta trešajā daļā minētās darbības.

Teritorijas attīstības plānošanas likuma 25., 26. un 27.pants nosaka kārtību, kādā vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un lokālplānojums (vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kuru vietējā pašvaldība izstrādā savas administratīvās teritorijas daļai kāda plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai) tiek pieņemts un stājas spēkā, kā arī to, kā iespējama tā pārsūdzēšana vai apturēšana pēc ministra iniciatīvas. Līdz saistošo noteikumu īstenošanas uzsākšanai pašvaldība piemēro saistošos noteikumus, ar kuriem tika apstiprināts iepriekšējais teritorijas plānojums, lokālplānojums vai to grozījumi.

Pēc jaunās kārtības ieviešanas VARAM saņēmusi vairākas sūdzības, kurās ir tieši norādīts uz kādu plānojuma izstrādes procedūru saistībā ar kādu konkrētu īpašumu. Tā ir bijis, piemēram, Aizputes un Ozolnieku novadā. Ministrijā bija ienākuši iesniegumi no pašvaldībām par to, ka veidojas šāda situācija: kaut arī ir spēkā esošs teritorijas plānojums, to īstenot nevar. Tas nozīmēja, ka nebija iespējams izsniegt darba uzdevumu detālplānojuma izstrādei, zemes ierīcības projektiem, plānošanas arhitektūras uzdevumam un tamlīdzīgi. Kārtība bija pretrunā ar Būvniecības likumu un arī Administratīvā procesa likumu, piemēram, ja būvvaldei iesniegts būvniecības pieteikums, par to viena mēneša laikā ir jāpieņem lēmums, bet to nevarēja izdarīt, jo teritorijas plānojuma darbība varēja tikt ilgstoši apturēta. Ja iepriekšējā teritorijas plānojumā, piemēram, tika paredzēta sabiedriskā apbūve un nākamajā plānojumā saistībā ar to nekas nav mainīts, izveidojās situācija, ka ar jaunā plānojuma apstiprināšanu pašvaldība līdz trim mēnešiem

neko nevarēja darīt – ne uzsākt skolas būvniecību, neko arī citu, un tas attiecas arī uz privātpersonām. Līdz ar to izveidojās situācija, ka savā ziņā tika bremsēta attīstība, par ko bija neapmierināti gan pašvaldību deputāti, gan būvvaldes, neizpratni bija izteikuši arī projektu attīstītāji. Tādēļ tika veikti grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likumā, papildinot likuma 25.pantu ar piekto daļu, nosakot, ka līdz 25.pantā minēto saistošo noteikumu īstenošanas uzsākšanai pašvaldība piemēro saistošos noteikumus, ar kuriem tika apstiprināts iepriekšējais teritorijas plānojums, lokālplānojums vai to grozījumi.⁷⁶ Atbalstāmi VARAM izstrādātie grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likuma 23.pantam, kuri paredz to papildināt ar iespēju pašvaldībām teritorijas plānojumu apstiprināt tikai daļā. Ja pašvaldība teritorijas plānojumu apstiprina tikai daļā, tad turpmākajā plānošanas procesā pašvaldība izstrādā lokālplānojumu.⁷⁷ Minētā kārtība palīdzēs saīsināt teritorijas plānojuma izstrādes laiku, jo bieži vien strīdīgo teritoriju dēļ pašvaldība nevar pabeigt teritorijas plānojuma izstrādi, un tas ieilgst gadiem.

Būtu nepieciešams arī noteikt precīzāku regulējumu detālplānojuma un lokālplānojuma izstrādes procesam, jo pašlaik nav īsti skaidrs, kādiem zemesgabaliem tiek izstrādāti detālplānojumi un kādiem lokālplānojumi. Kā piemēru var minēt jau iepriekš minēto Mežaparka plānojuma izstrādes procesu, kurā detālplānojums tika aizstāts ar lokālplānojumu, bet šai plānojuma maiņai netika dots plašāks pamatojums.

Igaunijā Nacionālais plānojums, reģionālie plānojumi un vietējās pašvaldības teritorijas plānojumi tiek izstrādāti kā plānošanas politikas dokumenti, bet kā saistošos noteikumus apstiprina tikai detālplānojumus. Vietējo pašvaldību plānojumi nosaka vispārējus teritorijas telpiskās attīstības principus, nosacījumus apdzīvoto vietu attīstībai, zemes un ūdeņu teritoriju izmantošanai, infrastruktūras attīstībai. Galvenais plānojuma struktūras elements ir detālplānojums. Kā īstermiņa plānošanas saistošais dokuments tas tiek izstrādāts pilsētas vai lauku pašvaldības daļai un kalpo par pamatu zemes izmantošanai un apbūvei. Būvniecības ierobežojumi tiek noteikti saskaņā ar detālplānojumu.⁷⁸ Igaunijas Plānošanas likuma 1.nodaļas 3.paragrāfā starp teritorijas plānošanas principiem noteikta arī vienkāršota detālplānošanas kārtība. Sagatavojot detālplānojumu, vietējā pašvaldība var atteikties no plānojuma publiskas izstādīšanas Plānošanas likumā noteiktos gadījumos (piemēram, zemes gabalu plānošanai līdz piecām savrupmājām, vasarnīcām vai dārza mājām jau esošā apbūves teritorijā) un aizvietot

---

⁷⁶ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173

⁷⁷ „Grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likumā”: likumprojekts. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/likumdosana/normativo_aktu_projekti/?doc=12108 [aplūkots 2013.gada 5.martā].

⁷⁸ Teritorijas plānošanas sistēma Igaunijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Estonia/EE_Planning_System_in_English.pdf [aplūkots 2013.gada 4.martā].

procedūru, saskaņojot ar plānojamā zemes gabala īpašnieku un kaimiņu zemes gabalu īpašniekiem. Taču vienkāršota procedūra detālplānojuma sagatavošanā neattiecas uz teritorijām vai ēkām, kas atrodas kultūras mantojuma vai dabas aizsardzībā, vai uz jūru un upju krastu teritorijām, kas noteiktas likumā par jūru un upju krastu aizsardzību.⁷⁹ Detālplānojumi ir obligāti jāizstrādā pilsētās un ciemos - jaunas būvniecības gadījumos, kā pamatojums ēku projekta dokumentācijas izstrādāšanai, izņemot gadījumus, kad paredzēts rekonstruēt, renovēt vai no jauna būvēt ēkas ar apbūves laukumu līdz 20 m², paplašināt esošo ēku kubatūru ne vairāk kā par 33% un veikt vienkāršotu zemes gabalu sadalīšanu; kā pamatojumu ēku virszemes apjoma palielināšanai vairāk kā par 33%, izņemot savrupmājas, vasaras mājas un dārza mājas; kā arī gadījumos, kad teritorija tiek sadalīta apbūves gabalos.⁸⁰

Kā labu piemēru ilgtspējīgas plānošanas principa ievērošanai, iesaistot daudzu jomu pārstāvjus plānošanas politikas izstrādē, var minēt Franciju, kur 2002.gadā tika pieņemts Publisko pakalpojumu plāns, kura izstrāde ilga trīs gadus, un tas pamatojās uz Reģionālās plānošanas likumu. Šis plāns ietvēra apstiprinātas jaunas vadlīnijas izglītības, kultūras, veselības, komunikāciju, dabas un lauku teritoriju saglabāšanas politikai līdz 2020.gadam. 2003.gadā Starpministriju telpiskās plānošanas un attīstības komiteja pieņēma jaunas vadlīnijas nacionālajai transporta politikai, ietverot kartes ar plānotajiem infrastruktūras projektiem līdz 2025.gadam. Citi plānošanas dokumenti tika atjaunināti 2005.gadā, lai panāktu lielāku to efektivitāti. Reģionālie telpiskās plānošanas un attīstības plānojumi tiek izstrādāti saskaņā ar 1995.gadā pieņemto Telpiskās plānošanas un attīstības likumu. Šie plānojumi satur vadlīnijas ilgtspējīgai reģionālajai attīstībai vidējā termiņā. Tie netiek izdoti kā normatīvie akti, jo vairāk ir paredzēti valsts centrālās pārvaldes un reģionālo pašvaldību sadarbības regulēšanai. Reģionālās pašvaldības izdod šos plānus sadarbībā ar Reģionālajām ekonomikas un sociālajām padomēm, vietējām pašvaldībām un starpkopienų pārstāvjiem, valsts un reģionālajiem dabas parkiem, kā arī iesaistot vietējos iedzīvotājus. Šajos plānos liela nozīme tiek pievērsta transporta un infrastruktūras problēmu risināšanai. Tiek veidotas telpiskās plānošanas direktīvas katram reģionam vai vietējai pašvaldībai, kas konkretizē katram reģionam specifiskus noteikumus, īpašu vērību pievēršot tam, kā sabalansēt teritorijas saglabāšanu un attīstības, tostarp jaunu būvobjektu, iespējamību. Francijā, līdzīgi kā citās valstīs un arī Latvijā, reģioni neattīstās vienlīdz ātri un ekonomiskā ziņā līdzvērtīgi, tāpēc Francijā tiek izstrādāti īpaši Teritorijas kohēzijas plānojumi, kuri cenšas rast

---

⁷⁹ Igaunijas Plānošanas likums. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [aplūkots 2013.gada 4.martā].

⁸⁰ Turpat.

līdzsvaru starp nepieciešamību būvēt jaunas celtnes, lai attīstītu reģionu un reģionā nepieciešamās lauksaimniecības teritorijas, kā arī dabas teritorijām, kuras jāsauglabā neskartas. Ilgtspējīga attīstība ir atzīta par starpnozaru prioritāti plānošanas procesā.⁸¹

3.2. Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas procesa kontrole

Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas procesa kontroli var iedalīt divos līmeņos - preventīvā kontrole, kas tiek īstenota ar VARAM, pašvaldības domes un plānošanas reģionu kompetencē esošajiem kontroles mehānismiem un ārējā kontrole, kuru īsteno Satversmes tiesa un Administratīvā tiesa. Plānošanas reģionu kompetenci pašlaik ir paredzēts precizēt, jo nav skaidri saprotams, kādā veidā tie veic Teritorijas attīstības plānošanas likuma 11.panta 4.punktā noteikto vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādes koordinēšanu. Sākumā bija paredzēts izslēgt šo panta daļu, bet tagad Saeimā iesniegtais likumprojekts paredz to precizēt šādā redakcijā: „Plānošanas reģions sadarbojas ar vietējām pašvaldībām un sniedz informāciju vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādes procesā”.⁸² Vēl viens arguments, kāpēc tieši šajā likumā normā nepieciešamas izmaiņas, meklējams Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Plānošanas reģioni nevar pārraudzīt vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi no Valsts pārvaldes iekārtas likumā ietvertā regulējuma viedokļa (saskaņā ar likuma 7.panta piekto daļu pārraudzība nozīmē augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības pārbaudīt zemākas iestādes vai amatpersonas lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu), jo plānošanas reģioni un vietējās pašvaldības neatrodas padotības attiecībās.

Satversmes tiesa norādījusi, ka teritorijas plānojuma kontrolei jābūt efektīvai, savlaicīgai, kā arī iedarbīgai, lai uzraudzītu pašvaldības rīcības brīvību.⁸³ Teritorijas plānošanas un būvniecības procesā parasti saduras divas pamattiesības - sabiedrības tiesības uz labvēlīgu vidi un atsevišķu indivīdu tiesības netraucēti izmantot savu īpašumu. Tieši valsts pārvalde ir vidutājs, kas

---

⁸¹ Spatial planning and sustainable development policy in France. Francijas ārlietu ministrija (Ministère des Affaires étrangères): 2006.

⁸² „Grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likumā”: Likumprojekts. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/\\$FILE/606.doc](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/$FILE/606.doc) [aplūkots 2013.gada 20.martā].

⁸³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr. 2008-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 8.jūlijs, nr.106

pieņem lēmumu, kurā taisnīgi samēro sabiedrības un indivīda intereses. Interesešu samērošana ir grūts uzdevums, turklāt tam jānotiek ne tikai teorētiski vai iluzoriski, bet praktiski un efektīvi. Taisnīgu tiesību un interesešu samērošanu iestāde var veikt vienpusēji, tomēr visefektīvāk to var darīt, aktīvi iesaistot lēmuma pieņemšanā ieinteresētās personas. Sabiedrības līdzdalība ir būtiska, lai nodrošinātu tiesisko noteiktību un mazinātu risku, ka iestādes lēmums teritorijas plānošanā un būvniecībā tiks pārsūdzēts tiesā. Rīcības leģitimitāti nenosaka tikai iestādes tiesiska rīcība, bet arī tas, kādā veidā tā pieņem lēmumu – sabiedrības uzticību raisoši vai otrādi. Gan tiesiskums, gan leģitimitāte ir pamatā privātpersonas lēmumam, lai pārsūdzētu iestādes lēmumu tiesā.

Latvijā Satversmes tiesas kompetence ir veidota tādējādi, ka lietas par tiesību normu kontroli ir tikai Satversmes tiesas kompetencē. Atbilstoši šim principam ikviena lieta par ārējā normatīvā akta atbilstību ir un būtu skatāma Satversmes tiesā. Citās valstīs, piemēram, Vācijā, konstitucionālā tiesa skata tikai vienu daļu no lietām par tiesību normu kontroli, proti, tās lietas, kurās tiek apstrīdēta tiesību normu atbilstība valsts Pamatlikumam. Citas lietas par tiesību normu kontroli, piemēram, par zemāka juridiskā spēka tiesību normu atbilstību "parastam" likumam, konstitucionālajā tiesā nav izskatāmas. Tātad, ja Latvijā mēs saglabājam principu, ka visas lietas par tiesību normu kontroli skatāmas Satversmes tiesā, arī lietas par teritorijas plānojumu ir jāskata Satversmes tiesā.⁸⁴ Satversmes tiesa t.s. „Limbažu lietas”, kurā pieteikuma iesniedzējs lūdza atzīt Limbažu pilsētas teritorijas plānojumu, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam, spriedumā norādījusi, ka ne Satversmes tiesas likums, ne Teritorijas plānošanas likums un citi teritorijas plānošanu regulējošie normatīvie akti neparedz termiņu, kādā persona var Satversmes tiesā pārsūdzēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumus. Šāda termiņa trūkums varētu nonākt pretrunā ar tiesiskās stabilitātes principu, sevišķi gadījumos, kad vietējās pašvaldības teritorijas plānojums tiek pārsūdzēts ilgu laiku pēc tā pieņemšanas, bet citas personas ir paļāvušās uz tā nemainīgumu un atbilstoši teritorijas plānojumam plānojušas savu rīcību, kā arī uz to, ka normatīvajos aktos nebija noteikts termiņš, cik ilgā laikā reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs ir tiesīgs apturēt teritorijas plānojuma darbību ar savu rīkojumu.⁸⁵ Savukārt Satversmes tiesas 2008.gada 27.marta sprieduma lietā Nr.2007-17-05 secinājumu daļas 23.punktā norādīts, ka likumdevēja uzdevums ir noteikt

---

⁸⁴ Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi. Jurista vārds, 2007. 9.oktobris, nr.41.

⁸⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 28.aprīlis, nr.52.

minēto tiesību taisnīgu līdzsvaru, jo šajā lietā Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs rīkojumu bija izdevis gandrīz četrus gadus pēc tam, kad pagasta padome bija pieņēmusi pašvaldības saistošos noteikumus par Teritorijas plānojuma apstiprināšanu.⁸⁶ Likumdevējs ņēma vērā Satversmes tiesas pamanītās nepilnības, un no 2011.gada 1.decembra ir noteikts termiņš vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un lokālpilānojuma pārsūdzēšanai. Divu mēnešu laikā pēc tam, kad stājušies spēkā saistošie noteikumi, ar kuriem apstiprināts vietējās pašvaldības teritorijas plānojums vai lokālpilānojums, persona ministram var iesniegt iesniegumu par vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu vai lokālpilānojumu. Persona nav tiesīga iesniegt Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību par pašvaldības saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka normām, ja pirms tam tā nav iesniegusi iepriekš minēto iesniegumu ministram. Satversmes tiesa likumā noteiktajā kārtībā var izvērtēt vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un lokālpilānojumu arī tādā gadījumā, ja Satversmes tiesā vēršas vispārējās jurisdikcijas tiesa vai administratīvā tiesa, tajā skaitā arī pēc procesa dalībnieku viedokļu uzklaušīšanas.⁸⁷

Pēc Teritorijas attīstības plānošanas likuma vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma tiesiskumu noteic divi faktori - procesuālais un materiālais tiesiskums. Tas nozīmē, ka arī tad, ja detālpilānojums tiek pieņemts ar vispārīgu administratīvo aktu, personas to varēs pārsūdzēt gan par izstrādes procedūras pārkāpumiem, gan par tā satura neatbilstību normatīvo aktu prasībām.⁸⁸

Būvniecības procesu nevar atdalīt no plānošanas procesa, tie ir cieši saistīti, tāpēc jāpievērš uzmanība arī kontroles mehānismam, lai nodrošinātu izstrādāto plānojumu tiesisku realizāciju būvniecības procesā. Pašlaik aktuāli jautājumi ir jaunā Būvniecības likuma izstrāde, kurš tiek plaši apspriests gan plašsaziņas līdzekļos, gan arī spraigas diskusijas notiek Saeimas debatēs, kā arī mēģinājumi grozīt pašreiz spēkā esošo Būvniecības likumu. Šie izstrādātie normatīvo aktu jauninājumi ir cieši saistīti ar sabiedrības līdzdalības procesu teritorijas plānošanā, kā arī plānošanas procesa kontroli.

Saeima 2013.gada 18.aprīlī galīgajā lasījumā pieņēma Būvniecības likuma grozījumus, kas paredz noteikt īsākus termiņus būvatļaujas apstrīdēšanai un izmaiņas sabiedrības informēšanas kārtībā. Noteikts, ka visos gadījumos būvatļaujas apstrīdēšanas termiņš būs viens mēnesis. Personai, kura vēlēšies apstrīdēt vai pārsūdzēt būvatļauju, savā iesniegumā būs jāpamato būvatļaujas prettiesiskums. Ja persona, pārsūdzot būvatļauju, tiesai nelūgs būvatļaujas darbību

⁸⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 27.marta spriedums lietā Nr. 2007-17-05. Latvijas Vēstnesis, 2008. 3.aprīlis, nr. 70.

⁸⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

⁸⁸ Meiere S. Personas tiesības vērsties tiesā kā būtisks detālpilānojumu tiesiskuma kontroles elements. Inovāciju juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes 70.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 112.lpp.

apturēt, tad tā atjaunosies ar dienu, kad būvnieks par to saņems paziņojumu. Savukārt, ja tiesa saņems šādu lūgumu, tiesai vienlaikus ar lietas ierosināšanu būs jāvērtē, vai būvatļaujas darbību nepieciešams apturēt. Noteikts regulējums arī būvatļaujai, kas izdota būvniecībai Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā vai pludmalē, virszemes objektu aizsargjoslā, īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai mikroliegumos. Proti, ja iestāde nolems atstāt spēkā apstrīdēto būvatļauju, tā būs spēkā tad, ja netiks pārsūdzēta tiesā. Līdzšinējais būvniecības tiesiskais regulējums noteic, ka būvniecības procesā izdotu administratīvo aktu likumā noteiktajā kārtībā var apstrīdēt, iesniedzot iesniegumu iestādē, vai pārsūdzēt, iesniedzot pieteikumu tiesā. Apstrīdēšanas gadījumu izskatīšana pašlaik var ilgt no viena mēneša līdz pat vairāk neka vienam gadam. Paredzētas izmaiņas arī sabiedrības informēšanas kārtībā, nosakot, ka būvniecības pasūtītājam turpmāk par saņemto būvatļauju trīs dienu laikā būs jāinformē nekustamo īpašumu īpašnieki, kuru īpašumi robežojas ar būvniecībai plānoto zemes gabalu, nosūtot paziņojumu ierakstītā pasta sūtījumā uz deklarēto dzīvesvietu vai juridisko adresi un arī izvietojot zemesgabala informējošu tāfeli. Minētie likuma grozījumi stāsies spēkā 2013. gada 1. jūnijā.⁸⁹

Ņemot vērā šos jaunos Būvniecības likuma grozījumus, autors uzskata, ka sabiedrības līdzdalība visplašāk jānodrošina un jāveicina tieši detālplānojuma izstrādes procesā. Tādējādi tiktu nodrošināta stabilitāte būvniecības procesā, jo puses jau būs izklāstījušas savus viedokļus detālplānojuma izstrādes procesā un būvatļauja tiks izsniegta jau uz kompromisa ceļā panāktā risinājuma.

Autora priekšlikums - gadījumos, kad tiek izstrādāts jauns teritorijas plānojums, kurā paredzēts būtiski izmainīt iepriekš pastāvošo teritorijas apbūves un resursu izmantošanas kārtību, rīkot referendumu vietējās pašvaldības teritorijas ietvaros. Sabiedrībai pasakot „jā” pārmaiņām, plānojumam, kurš būtiski varētu izmainīt tuvākajā nākotnē ierasto dzīvi kādā pašvaldībā, būtu sabiedrības atbalsts un vienlaicīgi palielinātos sabiedrības informētība un līdzdalība, lemjot par sava reģiona attīstību. Šāds risinājums būtu ieteicams arī gadījumos, kad tiek lemts par būvatļauju īpaši bīstamu objektu celtniecībai, piemēram - gāzes vai naftas glabāšanas terminālam vai citu īpaši bīstamu ķīmisku vielu glabāšanas vai pārstrādes būvju plānošanas gadījumā. Kā piemēru var minēt Rīgā plānoto minerālmēslu pārkraušanas terminālu, kurš var ietekmēt ne tikai Kundziņsalas, bet visas Rīgas iedzīvotāju drošību un raisījis sabiedrības neapmierinātību par būvatļaujas izsniegšanas procesa norisi. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija,

---

⁸⁹ Saeimas Preses dienests. Saeima atbalsta izmaiņas būvniecības regulējumā, kas noteiks īsākus termiņus būvatļaujas apstrīdēšanai. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/\\$FILE/606.doc](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/$FILE/606.doc) [aplūkots 2013. gada 20. aprīlī].

izprotot sabiedrības bažas saistībā ar neseno sprādzienu ASV Teksasas štata minerālmēslu ražotnē, uzdevusi Valsts vides dienestam un Vides pārraudzības valsts birojam izvērtēt situāciju saistībā ar minerālmēslu uzglabāšanas un pārkraušanas kompleksa būvniecību Kundziņsalā pēc tam, kad piecas vides aizsardzības biedrības nosūtīja vēstuli valsts augstākajām amatpersonām. Sabiedrības līdzdalība un nevalstisko organizāciju iespējas aizsargāt vidi tiek aplūkotas nākamajā nodaļā.

4. Sabiedrības līdzdalība pašvaldības teritorijas plānošanas procesā

Sabiedrības līdzdalība ir ļoti svarīgs priekšnoteikums efektīva un ilgspējīga teritorijas plānojuma izstrādes nodrošināšanai, lai pēc tā pieņemšanas neizskanētu plaša sabiedrības pārstāvju neapmierinātība un mēģinājumi apstrīdēt un mainīt jau pieņemtu plānojumu. Latvijā tiesības uz labvēlīgu vidi ir paceltas visaugstākajā līmenī un pieder pie cilvēka pamattiesībām. Eiropas padomes ieteikumu rekomendācijas par vidi un cilvēktiesībām 9.punkta 2.apakšpunktā ir rekomendēts visām Eiropas padomes dalībvalstīm ar likuma spēku atzīt cilvēktiesības uz veselīgu, dzīvotspējīgu un pienācīgas kvalitātes vidi, kas ietver objektīvu pienākumu valstīm aizsargāt vidi.⁹⁰ LR Satversmes 115.pants nosaka, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.⁹¹ Šī norma, pirmkārt, valstij un pašvaldībām uzliek par pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tas nozīmē pienākumu ņemt vērā vides aizsardzības intereses tiesību aktu, politiku un citu lēmumu izstrādāšanas un ieviešanas gaitā. Otrkārt, privātpersonai paredz tiesības normatīvajos aktos noteiktā kārtībā iegūt vides informāciju un līdzdarboties ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanas procesā. Treškārt, noteic pamattiesību rangu tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Latvijā sabiedrības līdzdalība kā nepieciešama lēmuma pieņemšanas procesa sastāvdaļa paredzēta vairākos ar vides jomu saistītos gadījumos: 1) administratīvās teritorijas robežas grozīšana, 2) teritorijas plānojumu izstrādāšanas gaitā, 3) būvniecības procesā - būvprojektēšanas sagatavošanas posmā, apspriežot sabiedriski nozīmīgu ēku būvniecības, metus un projektus, 5) novērtējot paredzamās darbības ietekmi uz vidi (IVN procesā), 6) novērtējot koncepciju, plānu un programmu stratēģisko ietekmi, kā arī 7) citos vietējai sabiedrībai svarīgos jautājumos pēc pašvaldības ieskatiem. Privātpersona, pamatojoties uz Satversmes 115. pantu, ir tiesīga vērsties tiesā par tādu publisko tiesību subjekta darbību (bezdarbību), kas aizskar privātpersonas tiesības un likumīgās intereses.⁹² Satversmes tiesas spriedumos ir nostiprināta tāda prakse, ka noteikta veida saimnieciskās darbības paredzošu teritorijas plānošanas dokumentu atbilstība Satversmei pārbaudāma Satversmes 115.panta

⁹⁰ Eiropas Padomes rekomendācija 1614/2003. Pieņemta Eiropas Padomes Parlamentālās asamblejas 24.sēdē 2003.gada 27.jūnijā. Pieejams: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta03/EREC1614.htm> [aplūkots 2013.gada 16.martā].

⁹¹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr.43.

⁹² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra spriedums lietā Nr. 2006-09-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 13.februāris, nr.25.

tvērumā, bet noteikta veida saimniecisko darbību liedzošu teritorijas plānošanas dokumentu atbilstība Satversmei pārbaudāma Satversmes 105. panta tvērumā.⁹³

Lai teritorijas plānojums būtu tiesisks, tam, pirmkārt, jāatbilst normatīvajiem aktiem un, otrkārt, jābūt noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam.⁹⁴ Latvijā vides jomā pamatlikums ir vides aizsardzības likums un tas ir īpaši nozīmīgs sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai, jo tas pārņem Orhūsas konvencijas prasības. Katrai personai ir tiesības dzīvot vidē, kura atbilst viņas vai viņa veselības stāvoklim un labklājībai, un pienākums gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem aizsargāt un uzlabot vides stāvokli esošo un nākošo paaudžu labā. Šīs iedzīvotāju tiesības ir noteiktas Orhūsas konvencijā, kura minama kā viens no nozīmīgākajiem starptautisko tiesību avotiem par sabiedrisko līdzdalību teritorijas plānošanas un būvniecības jomā.⁹⁵ Konvencijas vēstures pirmsākumi attiecināmi uz Ceturto Eiropas vides ministru konferenci, kura notika 1995. gadā Sofijā, kur izskanēja aicinājums veidot reģionālu sabiedrības līdzdalības konvenciju, dokumenta tapšanas procesā iesaistot arī nevalstiskās organizācijas. Sofijas konferencē ministri izstrādāja arī vadlīnijas sabiedrības līdzdalības un informētības procesa uzlabošanai. Konvencijas sagatavošana notika Apvienoto Nāciju organizācijas Eiropas Ekonomiskās komisijas (EEK) darbības ietvaros. Orhūsas konvencijā tiek noteikti valsts pienākumi pret sabiedrību. Orhūsas konvencija Latvijā visnotaļ plaši tiek lietota tiesās. Īpaši aktīvi uz to atsaucas sabiedrība par atklātību "Delna" dažādos tās rosinātos tiesas procesos. No Satversmes tiesā skatītajām lietām vismaz piecās ir atsauces uz Orhūsas konvenciju, tajā skaitā Rīgas brīvostas lietā. Pirmā lieta, kurā ļoti labi tika interpretēta Orhūsas konvencija, tā demonstrējot kā to iespējams piemērot, bija par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietošanu Olainē.⁹⁶ Kaut arī lietā apstrīdētā rīkojuma izdošanas laikā Latvija Orhūsas konvencijai bija pievienojusies, bet tā vēl nebija ratificēta, Latvijas valdība bija paudusi savu politisko gribu ievērot galvenās konvencijā paustās vadlīnijas vides aizsardzībā. Eiropas Savienības (ES) valstīm papildus Konvencijai jāņem vērā vairākas direktīvas, kuras izstrādātas tieši Orhūsas konvencijas prasību ieviešanai Eiropas Savienībā (piemēram, 2003/4/EK, 2003/35/EK). Pēdējā nosaka konkrētas prasības sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai jautājumu izlemšanā par projektiem, kas var negatīvi ietekmēt vidi. Problēmas var rasties mirklī, kad normatīvais akts, kurā, piemēram, noteikts pienākums

⁹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā Nr. 2010-48-03. Latvijas Vēstnesis, 2011. 1.marts, nr.33.

⁹⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr. 2003-16-05. Latvijas Vēstnesis, 2005. 10.marts, nr.38.

⁹⁵ Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Latvijas Vēstnesis, 2002. 26.aprīlis, nr.64.

⁹⁶ Strautiņa D. Iespēja pasargāt vidi - katram no mums. Jurista vārds, 2010. 23.jūlijs.

sabiedrību informēt, ir jāpiemēro - īpaši, ja nav noteikts informēšanas veids. Bet te būtu jāievēro Konvencijā noteiktais princips, ka tas jādara "pēc iespējas agrākā lēmuma pieņemšanas stadijā" un tā, lai tas būtu "efektīvi".⁹⁷

Konvencijai ir trīs daļas, un tā noteic: sabiedrībai ir jābūt pieejamai informācijai par vidi, kas ir valsts institūciju, sabiedrisko organizāciju, kā arī uzņēmējdarbības organizāciju, kuras pilda valsts pārvaldes uzdevumus, pārziņā; sabiedrībai ir jānodrošina līdzdalība jautājumos, kuri skar vidi; indivīdiem ir jābūt nodrošinātai iespējai vērsties pret lēmumiem, kas neatbilst vides aizsardzības prasībām. Vides aizsardzības likuma 8.pants definē svarīgu principu, ka sabiedrībai ir tiesības piedalīties tādu lēmumu pieņemšanā un plānošanas dokumentu un to grozījumu sagatavošanā, kuri var ietekmēt vidi. Sabiedrība šīs tiesības var īstenot, pirms ir pieņemts attiecīgais lēmums vai sagatavota dokumenta galīgā redakcija, gan iesniedzot priekšlikumus, gan arī izsakot viedokli par to. Savukārt, iestādei, kas lēmumu pieņem, ir jānodrošina savlaicīga un efektīva sabiedrības informēšana un līdzdalība. Jāatzīmē, ka sabiedrības piedalīšanās tādu lēmumu pieņemšanā, kuri saistīti ar īpašām darbībām vides jomā, nav sabiedrības pienākums, bet gan tikai tiesības.⁹⁸ Vides aizsardzības likums nenosaka, kādā veidā informācija būtu jāpieprasa, bet nosaka, ka sabiedrībai ir tiesības saņemt no iestādēm vides informāciju rakstveidā, audioierakstā, vizuālā, elektroniskā vai citā veidā, un informācijas sniegšanas termiņus – pēc iespējas ātrāk, bet ne vēlāk kā 1 mēneša laikā. Pie kam pieprasītājam nav jāpamato, kādam nolūkam vides informācija ir nepieciešama.⁹⁹

Lai saprastu sabiedrības tiesības, ir jāzina, kā nacionālajos normatīvajos aktos tiek traktēts „sabiedrības” jēdziens. Vides aizsardzības likuma 6.pantā tas tiek skaidrots kā „ikviena privātpersona, kā arī personu apvienības, organizācijas un grupas”¹⁰⁰, bet administratīvā procesa likuma 21.pants norāda, ka ar privātpersonu tiek saprasta ne tikai fiziska persona, bet arī privāto tiesību juridiska persona (tai skaitā – biedrība).¹⁰¹ Sabiedrībai, saskaņā ar vides aizsardzības likuma 6.pantu, ir sekojošas vispārīgās tiesības vides jomā: prasīt, lai valsts iestādes un pašvaldības, amatpersonas vai privātpersonas izbeidz tādu darbību vai bezdarbību, kas pasliktina vides kvalitāti, kaitē cilvēku veselībai vai apdraud viņu dzīvību, likumiskās intereses vai īpašumu; atbalstīt vides aizsardzības pasākumus un sadarboties ar valsts iestādēm un pašvaldībām, lai nepieļautu tādu darbību veikšanu, arī tādu lēmumu pieņemšanu, kas var

⁹⁷ Strautiņa D. Iespēja pasargāt vidi - katram no mums. Jurista vārds, 2010. 23.jūlijs.

⁹⁸ Vides aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 15.novembris, nr.183.

⁹⁹ Turpat.

¹⁰⁰ Turpat.

¹⁰¹ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr.164.

pasliktināt vides kvalitāti vai ir pretrunā ar vides normatīvo aktu prasībām; sniegt informāciju valsts iestādēm un pašvaldībām par darbībām un pasākumiem, kas ietekmē vai var ietekmēt vides kvalitāti, kā arī ziņas par vidē novērotajām negatīvajām pārmaiņām, kas radušās šādu darbību vai pasākumu dēļ; iesniegt valsts iestādēm un pašvaldībām priekšlikumus par tiesisko regulējumu un izstrādātajiem dokumentu projektiem vides jomā.¹⁰²

Orhūsas konvencijas 2.pīlārs – sabiedrības tiesības uz līdzdalību lēmumu pieņemšanā iedala sabiedrības līdzdalības tiesības attiecībā uz: 1) īpašām darbībām (projektiem), 2) plāniem, programmām un politikām, 3) vispārēji piemērojamiem normatīvajiem noteikumiem. Tomēr jāatzīst, ka Latvijā valsts pārvaldes institūcijās ir ļoti vāji attīstīta sabiedrības informēšanas un iesaistīšanas prakse. Valsts pārvaldes institūcijas ir pasīvas sabiedrības aktivizēšanā un iesaistīšanā lēmumu realizācijā, un sabiedrība reti tiek savlaicīgi un pietiekami informēta un iesaistīta lēmumu pieņemšanā. Nereti veidojas situācijas, kad sabiedrībai nav bijusi iespēja savlaicīgi līdzdarboties lēmumu pieņemšanā, un vienīgais veids kā nevalstiskajām organizācijām, vai arī atsevišķiem indivīdiem, piesaistīt uzmanību aktualītei ir post factum vākt parakstus vai piketēt. Konfliktus starp pašvaldību un dažādām interešu grupām rada tieši apstākļi, ka sabiedrība nav savlaicīgi saņēmusi vispusīgu un izsmeļošu informāciju par attīstības priekšlikumiem. Latvijā arī vāji attīstīta dažādu sabiedrības līdzdalības formu izmantošana, un galvenais sabiedrības iesaistīšanas veids un instruments ir attīstības priekšlikumu un projektu sabiedriskās apspriešanas. Taču, kā apliecina līdzšinējā prakse, joprojām sabiedriskās apspriešanas process notiek formāli un līdz ar to nekalpo kā efektīvs instruments interešu saskaņošanai.¹⁰³ Obligātās, ar likumu noteiktās sabiedriskās apspriešanas galvenais mērķis ir nodrošināt, ka tiek pieņemts vislabākais iespējamais lēmums sabiedrības interesēs un katra cilvēka iebildumi tiek vērtēti un iespēju robežās taisnīgi ņemti vērā. Sabiedriskajai apspriešanai jākalpo diviem galvenajiem mērķiem: pirmkārt, iegūt informāciju, kas sekmētu pamatota un taisnīga lēmuma pieņemšanu, otrkārt, pārliecināt sabiedrību, ka tās izteiktie viedokļi tiek apspriesti. Vides tiesībās šādu saskaņošanas procedūru mēdz dēvēt par „lēmuma leģitimizāciju caur procesu”.¹⁰⁴

Privātpersonas, atsaucoties uz Satversmes 115. pantu un Vides aizsardzības likumu, ir tiesīgas vērsties pret tādu prettiesisku pašvaldības rīcību, kas ierobežo to tiesības vides

---

¹⁰² Vides aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006. 15.novembris, nr.183.

¹⁰³ “Ieteikumi un vadlīnijas detālplānojumu izstrādāšanā”: metodiskais materiāls. VARAM, 2011. 11.lpp.

¹⁰⁴ Čepāne I. Sabiedrības tiesību aizsardzības efektivitāte teritorijas plānošanas lietās. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010, 74.lpp.

aizsardzības jomā (ja radies ir tiesību aizskārums). Apskatot tiesu praksi, var konstatēt, ka sabiedrības līdzdalība ne vienmēr tiek veiksmīgi īstenota dažādu par vides attīstību un plānošanu atbildīgu iestāžu lēmumu dēļ, kuri pieņemti, neievērojot vai pārkāpjot sabiedrisko apspriešanu un līdzdalību regulējošās procesuālās normas. Satversmes tiesa vairākkārt skatījusi konstitucionālās sūdzības par teritorijas plānojumu atbilstību Satversmes 115.pantam, kurš noteic, ka valsts aizsargā ikviena cilvēka tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Satversmes tiesa pirmo reizi skaidroja Satversmes 115. panta jēgu spriedumā, kas tika pieņemts 2003.gadā, kad tika skatīta lieta par Ministru kabineta 2001. gada 8. augusta rīkojuma Nr. 401 "Par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietojumu Olainē" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam, Atkritumu apsaimniekošanas likuma 5. pantam un 6. panta 1.-3. punktam, likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 3. un 11. pantam, likuma "Par piesārņojumu" 14. pantam un 17. panta pirmajai daļai, kā arī likuma "Par vides aizsardzību" 11. pantam, kas tika ierosināta, pamatojoties uz divdesmit Saeimas deputātu iesniegto pieteikumu. Tiesa piekrita pieteikuma iesniedzēja viedoklim, ka sabiedriskā apspriešana notikusi formāli, un ietekmes uz vidi novērtējuma procesā nav izziņāts sabiedrības viedoklis, kā arī darba ziņojuma sabiedriskā apspriešana notikusi formāli un neatbilst Orhūsas konvencijas garam (Latvija konvencijai bija pievienojusies, bet tobrīd tā vēl nebija ratificēta). No 13 tūkstošiem Olaines iedzīvotāju projekta sabiedriskajā apspriešanā bija piedalījušies tikai pārdesmit cilvēku, un lielākā daļa no viņiem bijuši pilsētas domes deputāti. Līdz ar to, sabiedrība nav bijusi pienācīgā un saprotamā veidā informēta un nav izziņāts tās viedoklis. Likuma prasību galvenais mērķis ir nevis radīt papildus grūtības kāda projekta īstenošanā, bet gan panākt to, lai konkrētais lēmums pēc iespējas atbilstu sabiedrības vairākuma interesēm, kā arī tiesa norādīja, ka piedalīšanās tādu lēmumu pieņemšanas procesā, kuri saistīti ar īpašām darbībām vides jomā, nav sabiedrības pienākums, bet gan tikai tiesības.¹⁰⁵ Neskatoties uz to, ka spriedums bija labvēlīgs projekta attīstības turpināšanai un apstrīdētos normatīvos aktus atzina par atbilstošiem Satversmē noteiktajām normām, šim spriedumam vajadzēja darboties kā pamācošam lēmumam, lai turpmāk nenotiktu līdzīgi gadījumi. „Olaines lietas” spriedums sniedz atbildi arī par to, ko nozīmē Orhūsas konvencijas garā informēt sabiedrību. Spriedumā tiek atzīts, ka sabiedrības informēšana nav notikusi pienācīgi, to secinot ar sekojošiem argumentiem:

- publicējot paziņojumus par sabiedrisko apspriešanu, ir izvēlēti laikraksti, kurus abonē

---

¹⁰⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra spriedums lietā Nr. 2002-14-04. Latvijas Vēstnesis, 2003. 18.februāris, nr.26.

tikai neliela daļa iedzīvotāju; nav ņemts vērā iedzīvotāju sociālais stāvoklis un nacionālais sastāvs;

- ietekmes uz vidi novērtējuma noslēguma ziņojumam nav pievienots īss, populārzinātniskā veidā sastādīts apkopojums, līdz ar to pašvaldībā pieejamais ziņojums (informācija), ir nepārskatāms un nespeciālistam grūti uztverams;

- dalībnieku skaits sabiedriskajā apspriešanā ir neadekvāti niecīgs salīdzinājumā ar potenciāli ieinteresēto sabiedrības daļu, kuru lēmums var skart;

- sabiedrības aptauja ir atklājusi faktu, ka sabiedrībai nav bijusi laicīgi sniegta informācija par iecerēto dedzināšanas iekārtu.¹⁰⁶

Tomēr tas nekļuva par vienīgo spriedumu, kurā tika vērtēta normatīvo aktu atbilstība Satversmes normām, kuras nosaka tiesības dzīvot labvēlīgā vidē un tiesības saņemt informāciju ar vidi saistītajos jautājumos.

Sabiedrības uzmanība tika pievērsta 2009.gada Satversmes tiesas spriedumiem par Jūrmalas pilsētas teritorijas plānošanas dokumentu atbilstību Satversmes 115.pantam. Lietā Nr.2008-38-03 apstrīdētā teritorija bija meža zeme, kurā ietilpstošie zemesgabali nebija apbūvēti. Apstrīdētais detālplānojums paredzēja septiņos zemesgabalos veidot apbūvi, kas vizuāli būtu uztverama kā "savrupmāja priežu mežā", tostarp paredzēta arī septiņu šķērsielu pagarinājumu izbūve. Izraudzītais risinājums paredz meža zemes transformāciju, kuras rezultātā varētu būtiski samazināsies bioloģiskā daudzveidība apstrīdētajā teritorijā. Tiesa spriedumā norādīja, ka teritorijas plānošana ir kompleks process, kas sastāv no teritorijas plānojuma izstrādāšanas un īstenošanas. Teritorijas plānošana tiek realizēta citastarp arī izstrādājot detālplānojumus, lai atbilstoši teritorijas plānotajai (atļautajai) izmantošanai precizētu teritorijas attīstības noteikumus. Teritorijas plānošanas likuma 6. panta piektā daļa izvirza prasību, ka detālplānojumu apstiprina pēc teritorijas plānojuma pieņemšanas un apstiprinātajam detālplānojumam ir jāatbilst teritorijas plānojumam. Līdz ar to detālplānojuma uzdevums ir kalpot par līdzekli teritorijas plānojumā noteikto mērķu sasniegšanai, proti, detālplānojums ir būtisks un nepieciešams funkcionāls līdzeklis vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma īstenošanai. Viens no teritorijas plānošanas uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti. Pašvaldības uzdevums ir radīt priekšnoteikumus vides kvalitātes un teritorijas racionālas izmantošanas nodrošināšanai. Proti, pašvaldībai ir jāievēro teritorijas plānošanas daudzveidības princips, kas noteic, ka teritorijas

---

¹⁰⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra spriedums lietā Nr. 2002-14-04. Latvijas Vēstnesis, 2003. 18.februāris, nr.26.

plānojuma izstrādē tiek ņemta vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu, kā arī saimnieciskās darbības daudzveidība. Šis princips citastarp nozīmē, ka atļautā izmantošana nosakāma tā, lai pēc iespējas labākā veidā, ievērojot attiecīgajā teritorijā pastāvošo daudzveidību, kā arī teritorijas īpatnības un specifiku, tiktu atklāts šīs teritorijas attīstības potenciāls. Tādējādi atbilstoši pienākumam saglabāt bioloģisko daudzveidību Jūrmalas domei, izstrādājot detālplānojumu un citastarp vadoties no ilgtspējīgas attīstības principa, bija jāizvērtē nepieciešamība saglabāt meža vides (ekoloģisko) vērtību. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē citastarp ietver indivīda (personas) kā sabiedrības locekļa tiesības uz to, lai ikviena publiskā persona lēmumu, kas ir saistīts ar vides izmantošanu, pieņemtu un īstenotu efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas ietvaros. Attiecībā uz teritorijas attīstības plānošanu tas nozīmē, ka pašvaldības pieņemtajam attīstības risinājumam jābūt ilgtspējīgam - rūpīgi izvērtētam un sociāli pamatotam.¹⁰⁷ Satversmes tiesas 2009.gada 13.februāra lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2008-23-03 secināts, ka kaut arī formāli detālplānojums tiek pieņemts, izdodot saistošos noteikumus, pēc savas būtības un rakstura tas vairāk līdzinās tiesību piemērošanas aktam, konkrēti - administratīvajam aktam. Satversmes tiesa uzskatīja, ka pēc Apstrīdētā detālplānojuma spēkā stāšanās ir pagājis pārāk ilgs laiks, lai tā iespējamā atzīšana par spēkā neesošu nenonāktu pretrunā ar tiesiskās stabilitātes un tiesiskās paļāvības principiem. Līdz ar to izvērtēt Apstrīdētā detālplānojuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām nav lietderīgi un tiesvedības turpināšana ir atzīstama par neiespējamu, jo pieteikums par apstrīdēto detālplānojumu Satversmes tiesai tika iesniegts nedaudz vairāk kā trīs gadus un sešus mēnešus pēc tā spēkā stāšanās.¹⁰⁸

Plašu sabiedrības uzmanību izraisīja Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada spriedums par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006.–2018. gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam („Brīvostas lieta”). Lieta bija ierosināta pēc biedrības „Koalīcija dabas un kultūras mantojuma aizsardzībai” konstitucionālās sūdzības. Satversmes tiesa nolēma atzīt Rīgas teritorijas plānojuma 2006. – 2018. gadam daļu, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam un spēkā neesošu no tās spēkā stāšanās brīža, tas ir, 2006. gada 4. janvāra, kā arī noteikt, ka Ministru kabineta 2006. gada 22. augusta noteikumos Nr. 690 „Noteikumi par Rīgas brīvostas teritorijas noteikšanu” noteiktajās Rīgas brīvostas robežās ir spēkā Rīgas attīstības plāns 1995. – 2005. gadam un attiecīgie Rīgas pilsētas apbūves noteikumi.

---

¹⁰⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr. 2008-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 8.jūlijs, nr.106.

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 13.februāra lēmums lietā Nr. 2008-23-03. Latvijas Vēstnesis, 2008.13.februāris, nr.28.

Lieta tika skatīta atklātā tiesas sēdē pilnā tiesas sastāvā. Kā lietas dalībnieki uz sēdi bija aicināti pieteicējs, Rīgas Domes pārstāvis, kā arī pieaicinātas personas no Valsts kancelejas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Vides ministrijas, Vides pārraudzības valsts biroja, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas un Rīgas brīvostas. Šis spriedums raisīja pretrunīgus viedokļus ne tikai sabiedrībā un amatpersonu izteikumos, bet arī pašas Satversmes tiesas tiesnešu starpā. Divi no tiesnešiem nepiekrita spriedumā minētajiem argumentiem un izteica savas domas. Būtiskākie secinājumi no šī sprieduma:

1) Satversmes 115. pantā ietvertās tiesības uz labvēlīgu vidi nav absolūtas, un tās var ierobežot, samērojot personas vai personu apvienību tiesības ar sabiedrības interesēm uz līdzsvarotu saimniecisko attīstību un ekonomisko labklājību;

2) Satversmes 115. pantā noteikto tiesību uz labvēlīgu vidi aizskārums ir interpretējams plaši, ietverot faktiski notiekošās darbības, kas var radīt draudus cilvēku veselībai vai videi, kā arī nākotnē paredzētās darbības;

3) Satversmes 115. pants liedz īstenot ekonomiskās intereses, ja nav rūpīgi izvērtēta ekonomisko pārmaiņu ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikvienu sabiedrības locekli, kā arī tad, ja sabiedrība netiek pārliecināta par pārmaiņu nepieciešamību;

4) Ikvienai fiziskai personai, kā arī personu apvienībai, piemēram, biedrībai, ir tiesības vērsties Satversmes tiesā, apstrīdot teritorijas plānojuma vai tā daļas atbilstību Satversmes 115. pantam - šis ir nozīmīgs secinājums nevalstiskajām organizācijām un vides aizsardzības intereses aizstāvošām biedrībām, kuras aktīvi iesaistās sabiedriskās apspriešanas procesā, kas jāskata kopsakarā ar nākamo secinājumu, kas ir kā priekšnoteikums, lai pieteikuma iesniedzējs būtu atzīstams par daļu no ieinteresētās sabiedrības;

5) Lai secinātu, vai ar apstrīdēto tiesību aktu ir aizskartas juridiskās personas tiesības uz labvēlīgu vidi, pirmkārt, jāvērtē juridiskās personas darbības mērķi, kas var būt noteikti tās statūtos; otrkārt, šai juridiskajai personai ir jābūt dibinātai atbilstoši visām attiecīgās valsts tiesību aktu prasībām; treškārt, jāpārlicinās, vai juridiskā persona piedalījies apstrīdētā normatīvā akta, piemēram, teritorijas plānojuma, izstrādes un pieņemšanas procesā tiktāl, ciktāl normatīvajos aktos šāda iespēja ir paredzēta un to bijis iespējams praktiski īstenot;

6) Efektīva sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā dod iespēju sabiedrībai paust un lēmumu pieņēmējam ņemt vērā viedokļus un bažas, kas saistītas ar teritorijas plānojuma izstrādi,

tādējādi ar sabiedrisko apspriešanu tiek nodrošināta plānojuma leģitimitāte un plānošanas procesa atklātība, sekmējot sabiedrības informētību vides jautājumos.¹⁰⁹

Satversmes tiesas tiesnešu Kaspara Baloža un Viktora Skudras atsevišķās domas “Brīvostas lietā” rada iespēju paskatīties uz šo spriedumu ar atšķirīgu skatījumu. Nozīmīgākie abu tiesnešu secinājumi:

1) Satversmes 115. pants nenoteic personai tiesības uz nemainīgu vidi - autors tam pilnībā var piekrist un uzskata, ka apkārtējās vides attīstība ir jāveicina, bet nedrīkst aizmirst par tiesiskuma un cilvēktiesību ievērošanas nepieciešamību vides pārmaiņu procesos;

2) No Orhūsas konvencijas izrietošo saistību “ielasīšana” Satversmes 115. pantā izdarāma ļoti piesardzīgi un tikai tiktāl, ciktāl šā panta burts un gars to patiešām prasa un atļauj - šim viedoklim varētu izteikt pretargumentu par to, ka Orhūsas konvencijas piemērošana Latvijā nav pieļaujama, izdarot kādus izņēmumus, jo Latvijā tā tiek piemērota bez atrunām. Arī Eiropas Padome savā ieteikumu rekomendācijā par vidi un cilvēktiesībām aicina dalībvalstis aizsargāt sabiedrības dalības tiesības lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Rekomendācija pamatojas uz Orhūsas Konvencijā minēto konvencijas 3.pīlāru - tiesu piejamību.¹¹⁰

3) Juridiskajai personai nav Satversmes 115. pantā noteikto pamattiesību, un viņa nevar iesniegt konstitucionālo sūdzību šādu pamattiesību aizskāruma gadījumā - arī šis arguments ir apšaubāms konkrētajā lietā un šis jautājums raisījis daudz diskusiju par to, vai nevalstiskās organizācijas (turpmāk - NVO) var vērsties ar konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā. Satversmes tiesas prakse liecina, ka tiesas ieskatā NVO ir pamattiesību uz vidi subjekts. Satversmes tiesa paudusi uzskatu, ka NVO kā privāto tiesību juridiskajām personām piemīt tiesības uz labvēlīgu vidi un šīs tiesības var tikt aizskartas. Savukārt to, vai kāda NVO ir personīgi skarta, tiesa secina, vadoties no NVO statūtiem, kuros ir ietverts vides aizsardzības mērķis, kā arī vērtējot šo organizāciju praktisko darbību vides aizsardzības jomā.¹¹¹ Tāpēc jāuzsver, ka NVO kā juridiskās personas nav pielīdzināmas „parastām” juridiskajām personām, piemēram, komercsabiedrībām. NVO būtu jāatšķir arī no citām biedrībām un nodibinājumiem,

---

¹⁰⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 23.janvāris, nr.12.

¹¹⁰ Eiropas Padomes rekomendācija 1614/2003. Pieņemta Eiropas Padomes Parlamentālās asamblejas 24.sēdē 2003.gada 27.jūnijā. Pieejams: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta03/EREC1614.htm> [aplūkots 2013.gada 16.martā].

¹¹¹ Čepāne I. Konstitucionālās sūdzības īpatnības vides aizsardzības lietās. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 131.lpp.

kuru darbība nav tieši sastīta ar vides aizsardzības jautājumiem.¹¹² Orhūsas konvencijas trešais pīlārs par tiesu pieejamību aplūko jautājumu, kā tiesvedība vides jomā atšķiras no citām tiesvedībām. Parastā tiesvedības procesā personai, vēršoties tiesā, ir jāpierāda, ka akts (lēmums, darbība vai bezdarbība, normatīvais akts), pret ko viņa vēršas, rada šai personai tiešas sekas. Proti, ka ar šo aktu ir aizskartas konkrētās personas konkrētā normatīvā aktā garantētas konkrētas tiesības - tas tiek saukts par publisko subjektīvo tiesību aizskārumu. Vides jomā personām tiek dotas daudz plašākas tiesības aizstāvēt vidi, jo vide pati nevar aiziet uz tiesu un iesniegt pieteikumu, ja tiek pārkāpti vides normatīvie akti. Vides jomā personai nav jāpierāda, ka, piemēram, rūpnīca, pret ko tā protestē, radīs personai tiešas negatīvas sekas - personas veselība pasliktināsies. Personai pietiek ar norādi uz vidi regulējošo normatīvo aktu pārkāpumiem, kas var nodarīt kaitējumu videi kopumā, jo persona vēršas tiesā vides interešu aizsardzības vārdā, nevis tikai savu personisko interešu vadīta. Protams, personai var būt arī personiska ieinteresētība, piemēram, persona dzīvo tuvā attālumā rūpnīcai un rūpnīcas darbība pasliktina personas dzīves kvalitāti (putekļi, smakas u.tml.). Taču personas tiesību aizskārumš nav obligāts, tikpat labi pret rūpnīcai izsniegtajām izmešu atļaujām var vēršties arī tāda persona, kas dzīvo citā pilsētā vai biedrība, kas reģistrēta citā pilsētā. Biedrību un nodibinājumu likuma 10. pantā noteikts, ka jautājumos, kas saistīti ar attiecīgās biedrības vai nodibinājuma darbības mērķi, tā var vēršties valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī tiesā un aizstāvēt savu biedru tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses.¹¹³ Biedrības ir nozīmīgs veids, kā panākt sabiedrības līdzdalību politikas veidošanā, jo tās apvieno vairāk iedzīvotāju nekā politiskās partijas. Biedrības var sniegt ievērojamu ieguldījumu debatēs par rīcības politiku un iesaistīt tajās plašu sabiedrības daļu. Pilsoniskā sabiedrība demokrātiskā valstī nodrošina arī to sfēru un cilvēku grupu interešu pārstāvniecību, kuras sevi nevar pārstāvēt ne ekonomiski, ne politiski (vide, bērni, cilvēki ar īpašām vajadzībām).¹¹⁴ Latvijā ir vairākas biedrības, kas līdzdarbojas teritorijas plānošanā - tās ir gan vides aizsardzības biedrības (piemēram, Vides Aizsardzības klubs, Latvijas Dabas fonds un citas), gan arī biedrības, kuras nodibinājuši iedzīvotāji, lai nodrošinātu konkrētu teritoriju ilgtspējīgu attīstību (piemēram, Jūrmalas Aizsardzības biedrība, Mežaparka Aizsardzības biedrība, Koalīcija dabas un kultūras mantojuma aizsardzībai, „Zemes draugi” un citas).

---

¹¹² Čepāne I. Sabiedrības tiesību aizsardzības efektivitāte teritorijas plānošanas lietās. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010, 93.lpp.

¹¹³ Biedrību un nodibinājumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 14.novembris, nr.161.

¹¹⁴ Vilka I. Strupiņš A. Pilsoniskās sabiedrības attīstība Latvijā: Situācijas analīze Latvijā. Pieejams: http://nvo.lv/site/uploads/vecie_faili/Pilsoniskas_sabiedribas_attistiba_Latvija_2004.pdf [aplūkots 2013.gada 17.martā].

Piemēram, Jūrmalas Aizsardzības biedrība tika nodibināta, lai pārstāvētu Jūrmalas iedzīvotāju intereses visos attīstības plānošanas jautājumos. Katrā no pilsētas vēsturiskajiem centriem ir izveidota vietējo iedzīvotāju darba grupa, kas identificē vietējās problēmas un piedāvā iespējamus problēmu risinājumu variantus.

Vietējā līmeņa plānošanas dokumentu saturu un to izstrādes kārtību regulē MK Noteikumi Nr.711, kuri nodrošina, ka Pašvaldība ikvienai personai nodrošina iespēju iepazīties ar tās teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem.¹¹⁵ Atšķirībā no jau spēku zaudējušajiem MK noteikumiem Nr 1148, jaunajā regulējumā ir paredzēts, ka publiskās apspriešanas termiņš ir ne mazāks par četrām, nevis sešām nedēļām, kā bija iepriekš. Gadījumā, ja pašvaldība pieņem lēmumu pilnveidot teritorijas plānojuma vai lokālplānojuma redakciju atbilstoši institūciju atzinumiem un publiskās apspriešanas rezultātiem, jānodrošina atkārtota publiskā apspriešana, kas ilgst ne mazāk par trim nedēļām, nevis vienkārši jānodrošina iespēju iedzīvotājiem un institūcijām iepazīties ar galīgo redakciju, kā tas bija noteikts līdz šim. Jaunais regulējums nosaka, ka teritorijas plānojuma, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos jānosaka teritorijas plānojuma īstenošanas kārtība. Tas nozīmē, ka pašvaldībai ir iespēja noteikt atsevišķas teritorijas daļas, kurās attīstība ir veicama vai vēlama vispirms, un kurās tiks nodrošināti dažāda veida pakalpojumi (centralizētā ūdensapgāde un kanalizācija, sabiedriskais transports u.c.). Paredzot attiecīgās prasības savā teritorijas plānojumā, pašvaldība, piemēram, varēs atteikt detālplānojumu izstrādi noteiktās teritorijās, vai arī pamatot savas prasības attīstītājam veikt dažāda veida inženiertehniskās apgādes objektu izbūvi. Svarīgi norādīt uz iespēju, izstrādājot lokālplānojumu, grozīt pašvaldības teritorijas plānojumu, tomēr jāatceras, ka šo iespēju pašvaldības var izmantot tikai tad, ja ir spēkā esoša ilgtspējīga attīstības stratēģija un plānotie grozījumi atbilst šai stratēģijai.

Teritorijas plānojuma un detālplānojuma sabiedriskās apspriešanas mērķis ir nodrošināt to, lai pati ieinteresētā sabiedrība, kurai vislabāk zināmi vietējie apstākļi, norāda vietējai pašvaldībai, respektīvi, plānošanas procesa virzītājam tādu risinājumu, kas vislabāk atbilstu teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēm. Tieši ieinteresētās sabiedrības līdzdarbība teritorijas plānojuma sabiedriskajā apspriešanā, pušu viedokļu apmaiņa un to objektīva izvērtēšana un izsvēršana veido neatņemamu plānojuma legimitātes pamatu. Argumentācijā var apstrīdēt arī plānošanas principu neievērošanu. Viens no biežākajiem konfliktu iemesliem teritorijas plānojumu un detālplānojumu izstrādē ir atsevišķu zemes īpašnieku un investoru vēlme apbūvēt un maksimāli efektīvā veidā

---

¹¹⁵ Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.

izmantojot īpašumu, nerēķinoties ar apkārtējiem iedzīvotājiem, kuru tiesības vai intereses šāda būvniecība var ietekmēt. Šādās situācijās, lai pieņemtu pareizu lēmumu, pašvaldībai ir rūpīgi jāizvērtē visi aspekti, jo par atsevišķiem teritorijas attīstības priekšlikumiem iedzīvotāju viedokļi var būt diametrāli pretēji. Praksē iedzīvotāji bieži izsaka pretenzijas un iebildumus par jau apstiprinātā teritorijas plānojuma vai detālplānojuma risinājumiem, neskatoties uz to, ka viņi nav izmantojuši iespēju savlaicīgi piedalīties dokumentu sabiedriskās apspriešanas procesā, vai nav bijuši informēti par šādu iespēju.

Viens no iemesliem, kāpēc sabiedrība nevar labi izprast teritorijas plānošanas procesu, ir lielais normatīvā regulējuma un tiesību aktu daudzums. Informāciju par pašvaldības lēmumu uzsākt teritorijas plānojuma vai tā grozījumu izstrādi, atbilstoši spēkā esošo tiesību aktu prasībām, ievieto laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” un vietējā laikrakstā. Formāli izpildot tiesību aktu prasības, jāņem vērā, ka lielākā daļa pašvaldību iedzīvotāju nelasa minētos laikrakstus, vai arī bieži informācija vietējā laikrakstā ir ievietota starp dažādām reklāmām un vairumā gadījumu iedzīvotāji to neievēro. Tas pats attiecināms uz paziņojumiem par sabiedrisko apspriešanu. Daudz efektīvāka ir paziņojuma publicēšana pašvaldības mājas lapā, kur parasti tas tiek izvietots sadaļā „aktualitātes” un ir labi ieraugāms un publiski pieejams ilgākā laika periodā. Vienlaikus jāņem vērā, ka ne visās Latvijas māsaimniecībās ir pieejams internets, kā arī iedzīvotāji regulāri neapmeklē pašvaldības mājas lapu. Likums „Par pašvaldībām” nosaka, ka informācija ir publicējama arī vietējos bezmaksas informatīvos izdevumos vai avīzēs, kuras iedzīvotāji saņem tieši savās pastkastītēs. Jāatzīst, ka visās pašvaldībās tādi netiek izdoti un šādos gadījumos ieteicams izdot speciālas informācijas lapas, kuras izplata, izmantojot pastkastītes, kā arī izvietojot paziņojumus iedzīvotāju pulcēšanās vietās. Normatīvie akti nosaka tikai prasību par teritorijas plānojuma nodošanu sabiedriskai apspriešanai, taču sabiedriskai apspriešanai nododamo materiālu kvalitātei, izpildījuma veidam un saturam nekādu īpašu prasību nav. Tādēļ ļoti bieži izstādītie plānojuma materiāli ir tik saraibināti, pārslogoti ar daudzveidīgu specifisku informāciju, ka bez īpašiem skaidrojumiem nav sabiedrībai uztverami un saprotami. Nespēdami neko saprast, cilvēki tā arī nenoskaidro sev būtiskus jautājumus, un rezultātā rodas nevajadzīgi pārpratumi un konflikti.

Tāpēc, lai šo situāciju uzlabotu, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kā par teritorijas attīstības plānošanu atbildīgā ministrija izveidos un pārzinās teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmu (TAPIS), kurā tiks uzkrāti un darīti publiski pieejami visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumenti un ar teritorijas plānošanu saistītā informācija. Pašvaldībām līdz 2014. gada 31. decembrim būs jāievieto TAPIS spēkā esošie teritorijas

attīstības plānošanas dokumenti. Sistēmas ieviešanas rezultātā iedzīvotāji un komersanti iegūs risinājumu ar interaktīvas kartes un dažādu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu palīdzību ērti meklēt un saņemt nepieciešamo ģeotelpisko informāciju, iesniegt priekšlikumus, piedalīties sabiedriskajās apspriešanās. Tādējādi tiks uzlabota pieejamība informācijai par teritorijas attīstības iespējām un ierobežojumiem. Pašvaldības iegūs iespēju centralizēti saņemt plānošanas procesam nepieciešamos elektroniskos pamatdatus, tādējādi papīra dokumentu aprīte tiks aizstāta ar elektronisku dokumentu aprīti, komunikācija ar plānojuma izstrādē iesaistītajām institūcijām un sabiedrību padarīta vienkāršāka, ērtāka un ātrāka. Sistēmā uzkrātos ģeotelpiskos datus varēs izmantot pašvaldību funkciju atbalstam (piemēram, nekustamo īpašumu un publiskās telpas pārvaldībai, transporta plānošanai, infrastruktūras objektu pārvaldībai, u.c.). Plānošanas procesā iesaistītās valsts pārvaldes institūcijas iegūs aktuālus un ticamus datus plānošanai nacionālā līmenī, vidi plānošanas metodiskai vadībai, lēmumu pieņemšanas administratīvajai uzraudzībai un lēmumu izpildes kontrolei.¹¹⁶

Sabiedrībai vislabākais variants būtu, ja sabiedrības līdzdalība tiktu pilnībā īstenota, gan formālajos, gan neformālajos līdzdalības veidos. Šo abu līdzdalības veidu izmantošanas izmantošana regulēta arī ar MK Noteikumu Nr.970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 3.pantu. Šie noteikumi regulē sabiedrības līdzdalības veidus dažādos attīstības plānošanas posmos.¹¹⁷ Pie formālajiem līdzdalības instrumentiem pieder teritorijas plānojuma, detālpļānojuma, attīstības priekšlikuma, dabas aizsardzības plāna, IVN vai būvniecības ieceres publiskā apspriešana, kas savukārt ietver ar normatīvajiem aktiem noteiktu pasākumu kopumu:

1) Sabiedrības informēšana - saskaņā ar normatīvo aktu prasībām, sabiedrība ir jāinformē par visiem pašvaldības lēmumiem, kas saistīti ar teritorijas attīstības plānošanu – teritorijas plānojuma, detālpļānojuma, dabas aizsardzības plāna izstrādes uzsākšanu, nodošanu sabiedriskai apspriešanai un apstiprināšanu. Šī informācija tiek publicēta laikrakstos un pašvaldības interneta mājas lapā. Tādējādi sabiedrība tiek savlaicīgi informēta par sagaidāmajām izmaiņām, plānotajiem pasākumiem, un tai ir iespēja izteikt savu viedokli, iesniedzot priekšlikumus un ieteikumus;

2) Teritorijas attīstības plānošanas dokumenta vai būvniecības ieceres publiska izstādīšana -

---

¹¹⁶ TAPIS koncepcija. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tapis/ [aplūkots 2013.gada 1.martā].

¹¹⁷ Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2009. 4.septembris, nr.141.

nodrošina sabiedrībai iespēju iepazīties ar plānojuma, attīstības priekšlikuma vai būvprojekta risinājumiem, tādējādi novēršot „slepenas” plānošanas iespēju. Latvijas tiesību akti to neprasa, bet sarežģītāku situāciju gadījumā būtu vēlams pievienot dažādas shēmas, fotomontāžas, vizualizācijas, telpiskus modeļus, kas izskaidro iespējamās teritorijas attīstības risinājumus. Sabiedrības informēšana ir jāveic tā, lai padarītu dabas aizsardzības idejas iedzīvotājiem simpātiskas, pielietojamas konkrētajā vietā un situācijā, tādējādi veicinot piederības un atbildības sajūtu. Sabiedriskās apspriešanas pasākumiem ir jābūt mazāk tehniskiem, vairāk orientētiem uz izskaidrošanu ar labas prakses piemēriem un alternatīviem risinājumiem. Iedzīvotāji būs daudz vairāk ieinteresēti debatēt, ja tiem sabiedriskās apspriešanas procesā tiks dotas iespējas ietekmēt lēmuma pieņemšanu. Ja dabas aizsardzības plāna izstrādē izdodas panākt izpratni starp iedzīvotājiem un ekspertiem, radot pārliecību, ka plāna saturs nav iepriekš izlemts un ir ietekmējams un uzlabojams, pateicoties iedzīvotāju atbalstam, tad arī plāna ieviešanas process būs sekmīgs;

3) Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes - sabiedriskās apspriešanas procesa neatņemama sastāvdaļa, un tieši saistītas ar attīstības priekšlikumu un plānojuma projektu materiālu publisko izstādīšanu. Prasība to organizēšanai plānošanas un attīstības projektu ietvaros ir paredzēta gandrīz visu Eiropas valstu normatīvajos aktos. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmēs iedzīvotājiem ir vislabākās iespējas tiešā veidā komunicēt un iesaistīties plānošanas procesā, noskaidrojot interesējošos jautājumus, izsakot iebildumus un priekšlikumus, kā arī izveidot savu viedokli par lietām un parādībām. Tas ir ļoti nozīmīgs instruments sabiedrības līdzdalības nodrošināšanā, jo tūlīt parāda atgriezenisko saiti. Taču rezultāts ir atkarīgs no tā, cik profesionāli šīs sanāksmes tiek sagatavotas un vadītas. Katras konkrētas teritorijas vietējie iedzīvotāji vislabāk pārzina esošo situāciju un problēmas, kuras nevar uzreiz pamanīt plānojuma izstrādātāji un pašvaldību pārstāvji, kuri tikai dažas reizes apskatījuši teritoriju;

4) Iedzīvotāju iesniegumi ar ierosinājumiem un iebildumiem - ļoti nozīmīgs sabiedrības līdzdalības nodrošināšanas instruments, jo dod iespēju katram indivīdam izteikt savus priekšlikumus un iebildumus arī neklātienē, un noteiktā termiņā saņemt argumentētas atbildes;

5) Nevalstiskās organizācijas un iedzīvotāju izveidotās biedrības, kuru iespējamā līdzdalība jau apskatīta darbā;

6) Konsultatīvās darba grupas - parasti izveidotas no pašvaldības domes deputātiem un pašvaldības iedzīvotājiem. Izmantojot ekspertu zināšanas, konsultatīvajām padomēm un darba grupām ir iespēja uzlabot politisko institūciju vai pašvaldības administrācijas darbu. Strādājot konsultatīvajās padomēs un darba grupās, iedzīvotāji var konsultēt un kopīgi izstrādāt

ierosinājumus problēmu risinājumiem un tā piedalīties plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesos. Savukārt publiski informējot par atsevišķu iedzīvotāju grupu interesēm, var panākt, ka tās iegūst lielāku nozīmīgumu;

7) Iedzīvotāju referendumu un petīcijas - ir veids, kā var atjaunot pašvaldību iedzīvotājos interesi par pašvaldības darbu un sabiedriski svarīgiem lēmumiem. Tā ir ļoti vērtīga iespēja gadījumos, kad pašvaldības domes lēmumiem var būt nozīmīga ietekme uz pašvaldības nākotni gadījumos, kad attiecīgās pašvaldības iedzīvotājiem savstarpēji ir diametrāli pretējas nostājas. Šādā situācijā referendums ir visdemokrātiskākā lēmumu pieņemšanas metode.¹¹⁸ Pašlaik izstrādāts Vietējo pašvaldību referendumu likumprojekts, kurā paredzēts, ka Pašvaldības referendums var notikt par:

1) pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju vai atsevišķu tajā noteiktu jautājumu, kas attiecas uz pašvaldības autonomajām funkcijām;

2) publiskajā apspriešanā nodotu būvniecības ieceri, ja būvniecības ierosinātājs ir pašvaldība un ir plānota publiskas ēkas (jaunbūves) būvniecība, bet pašvaldība nav ņēmusi vērā publiskās apspriešanas dalībnieku vairākuma viedokli.¹¹⁹

Neformālās iedzīvotāju līdzdalības iespējas ir ļoti daudzējādas. Ļoti noderīga ir individuāla iedzīvotāju konsultēšana. Piemēram, Somijas Zemes izmantošanas un būvniecības likumā noteikts, ka iestādēm kādas konkrētas teritorijas plānošanas laikā jāuzklausā ieinteresētās personas un jāsniedz tām konsultācijas (piemēram, personām, kas dzīvo blakus konkrētai teritorijai), pirms pats teritorijas plāns tiek nodots plašākai sabiedrības apspriešanai.¹²⁰ Somijas vietējās pašvaldībās, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedz 6000, ir īpaša amatpersona- plānotājs, kura funkcijās ietilpst pārraudzīt un koordinēt ar vietējās pašvaldības teritorijas plānošanu saistītos jautājumus.¹²¹ Arī Šveices normatīvajos aktos paredzēts, ka pirms lēmuma pieņemšanas notiek konsultācijas noteiktās jomās, it sevišķi teritoriju attīstības plānošanā, un noteikta prasība iestādēm nodrošināt sabiedrības līdzdalību, pirms ir apstiprināti jebkādi pasākumi.¹²² MK Noteikumu Nr.711 2.pantā noteikts, ka Teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi organizē un vada ar pašvaldības domes lēmumu apstiprināts izstrādes vadītājs – pašvaldības

¹¹⁸ „Pašvaldības, iedzīvotāju un uzņēmēju interešu saskaņošana – sabiedriskā apspriešana kā instruments”. VARAM metodiskais materiāls. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=14074> [aplūkots 2013.gada 11.martā].

¹¹⁹ Vietējo pašvaldību referendumu likums: likumprojekts. Pieejams:

http://www.mk.gov.lv/doc/2005/VARAMLIK_110113_REFERENDUMI.1960.DOC [aplūkots 2013.gada 9.martā].

¹²⁰ Somijas Zemes izmantošanas un būvniecības likums. Pieejams:

<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990132> [aplūkots 2013.gada 9.martā].

¹²¹ Turpat.

¹²² „Pašvaldības, iedzīvotāju un uzņēmēju interešu saskaņošana – sabiedriskā apspriešana kā instruments”. VARAM metodiskais materiāls. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=14074> [aplūkots 2013.gada 11.martā].

amatpersona vai darbinieks. Izstrādes vadītāja pienākums ir nodrošināt sadarbību ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē iesaistītajām valsts un pašvaldības institūcijām, nepieciešamās informācijas, nosacījumu un atzinumu saņemšanu, attiecīgās informācijas pieejamību sabiedrībai, kā arī sagatavot un iesniegt pašvaldībai izskatīšanai teritorijas attīstības plānošanas dokumentu materiālus.¹²³

Lietderīgi, lai labāk izzinātu atsevišķu iedzīvotāju grupu intereses un vajadzības, iesaistīt tos iedzīvotājus, kuri parasti mazāk atsaucas uz vispārīgiem piedāvājumiem - bērnus, jauniešus un ģimenes ar maziem bērniem, gados vecākus cilvēkus. Iesaistot viņus plānošanas procesā, tiek izzinātas to specifiskās problēmas, rasti atbilstošie risinājumi, kā arī celta pašapziņa un radīta motivācija līdzdarboties. Īpaši svarīga mērķa grupa ir skolēni, kas dažādu mācību projektu ietvaros var ne tikai aktīvi līdzdarboties apkārtējās vides veidošanā, bet ar savu piemēru iesaistīt arī pieaugušos. Katrai mērķa grupai ir noteikta loma un intereses visā projekta izstrādes un ieviešanas procesā, tādēļ svarīgi ir runāt ar katru grupu par tieši viņu interesējošiem jautājumiem. Jebkuras mērķa grupas pārstāvju aktīva līdzdalība ir priekšnoteikums, lai izstrādātu racionālu un integrētu plānu.

Nedrīkst aizmirst par lauku teritoriju ilgtspējīgu plānošanu, kā arī piepilsētu teritorijām, kas aizvien vairāk tiek pakļautas urbanizācijas procesiem, it sevišķi galvaspilsētas Rīgas tuvējo teritoriju plānošanai jāpieiet ar īpašu rūpību. Jautājums par lauku un nesen urbanizēto teritoriju attīstības plānošanu tika aktualizēts un apspriests 2009.gadā Ukrainā notikušajā Eiropas Padomes telpiskās/reģionālās plānošanas ministru konferencē „Visaptveroša pieeja līdzsvarotai, ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai Eiropas kontinentā”. Varētu rasties jautājums, kāpēc lauku teritorijas ir tik svarīgas priekš ilgtspējīgas attīstības. Daudzus gadus telpiskās plānošanas speciālisti ir novērtējuši tās pārāk vienkāršoti no profesionālā skatu punkta. Tām tika piešķirta maza nozīme, jo tās ir pārāk attālas un pārāk sadrumstalotas, un tāpēc tagad nopietni jāapspiež, kādas problēmas piemīt lauku nekustamajiem īpašumiem salīdzinot ar pilsētām. Problēmas izveidojušās, jo nebija efektīva un praksē pārbaudīta telpiskā plānošana šajās teritorijās tāpēc, ka tas īsti nebija nepieciešams. Tagad nākas saskarties ar nebijušām problēmām un vajadzībām. Trīs pamatfaktori, kuri mūsdienās jāņem vērā lauku teritoriju plānošanā ir ekonomikas procesu maiņa, sociālā polarizācija un ainavu izmaiņas. Pilsētas strauji pieaug, kas atstāj nopietnu ietekmi uz to apkārtni - daudzās Eiropas valstīs plānošanas problēma „Nr.1” tagad ir pilsētu izplešanās. Mēs vairs nevaram uzskatīt teritorijas, uz kurām izplešas pilsētas, turpmāk par laukiem, jo īstie lauku

---

¹²³ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.

ciemati atrodas krietni tālāk, nekā tie atradās vēl tikai desmit gadus atpakaļ. Lauku teritorijām gan nekur nav nosakama precīza jēdziena definīcija, jo katrā Eiropas valstī ar jēdzienu „lauku teritorija” saprot dažādas teritorijas. Piemēram, Austrijā lauku teritorijas, kuras nav atzīstamas par pilsētām - teritorijas, kurās ir mazāk par 1000 pastāvīgajiem iedzīvotājiem. Čehijā šī robeža ir augstāka- 2000 iedzīvotāji, bet Dānijā šī robeža ir ievērojami mazāka - 200 iedzīvotāji. Savukārt Šveicē aglomerāciju, kurā ir mazāk par 20000 iedzīvotājiem uztver par „laukiem”.¹²⁴

Nopietni jāpieiet sabiedrības izglītošanai jautājumos par telpisko plānošanu. Jau skolā bērniem būtu jāapgūst, ko nozīmē ilgtspējīga attīstība un telpiskā plānošana, lai viņi jau no bērnības piedomātu gan par vides saglabāšanu, gan iegūtu pamatu turpmākai zināšanu nostiprināšanai šajos jautājumos. Būtu jāizveido viegli saprotami video un audio materiāli, kurus varētu izmantot sabiedrības informēšanas kampaņās par sabiedrības līdzdalības iespējām, kā arī interaktīva interneta mājas lapa, kur ar visai sabiedrībai viegli saprotamiem piemēriem būtu izklāstīta informācija par Latvijas dabas un kultūras bagātībām, to saglabāšanas nepieciešamību, informācija par aktuālo normatīvo regulējumu ilgtspējīgas attīstības jomā. Jāuzsver ilgtspējīgas attīstības princips un tā ietvarā esošās četras dimensijas, bez kuru kopīgas aplūkošanas nav iespējama efektīva apkārtējās vides telpas attīstīšana un saglabāšana. Skatot tikai ekonomisko dimensiju atrauti no citām, varētu iestāties situācija, ka tiek attīstītas dažas jaunas rūpnīcas, kas nestu ievērojamu finansiālu ieguvumu valsts budžetam, bet vienlaicīgi sagrautu vides ekoloģisko stāvokli kādā reģionā, vai izpostītu kultūras mantojumu ekonomikas attīstības iespēju dēļ. Arī starp risinājumiem ilgtspējīgai teritorijas attīstībai Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam (Latvija 2030) iekļauta nepieņemama izglītēt un iesaistīt sabiedrību dabas un kultūrvēsturisko ainavu apsaimniekošanā, kā arī īstenojot Eiropas ainavu konvenciju, nodrošināt ainavu plānošanas un dabas aizsardzības jautājumu integrēšanu nozaru politikās, likumdošanā un teritorijas attīstības plānošanā, noteikt Latvijai tipiskās un unikālās ainavas un veikt to inventarizāciju, izstrādāt priekšlikumus ainavu apsaimniekošanai un procesu monitoringam un teritorijas plānojumos noteikt prasības un nosacījumus sabiedrībai nozīmīgām dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritorijām, kas nodrošina piekrastes, ūdensmalu, dabas un kultūras pieminekļu publisku pieejamību un paredz ainaviski nozīmīgu vietu aizsardzību.¹²⁵

Arī citās Eiropas valstīs cenšas panākt maksimāli lielāku sabiedrības iesaisti teritorijas plānošanas procesā. Viens no Igaunijas Plānošanas likuma 1.nodaļas 3.papagrāfā ietvertajiem

---

¹²⁴ International CEMAT Symposium on „A comprehensive approach to balanced sustainable spatial development of European continent”. Council of Europe: 2009.

¹²⁵ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). Pieejams: http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf [aplūkots 2013.gada 3.martā].

plānošanas pamatprincipiem paredz, ka plānošanas pasākumi ir publiski. Informēšana par plānošanas procesu ir obligāta; jānodrošina visu ieinteresēto personu iesaistīšana un savlaicīga informētība, lai šīs personas varētu aizstāvēt savas intereses plānošanas gaitā.¹²⁶ Viena mēneša laikā pēc tam, kad pieņemts lēmums uzsākt plānošanu, vietējā pašvaldība, kas vada plānojuma sagatavošanu, attiecīgā laikrakstā publicē paziņojumu par plānošanas uzsākšanu, par plānošanas teritoriju atrašanās vietu un informē par plānošanas mērķiem. Ar jēdzienu “attiecīgais laikraksts” visaptverošā teritorijas plānojuma vai detālplānojuma izstrādes gadījumā saprot lauku pašvaldības vai pilsētas laikrakstu, kas tiek izdots vismaz reizi mēnesī, un apgabala laikrakstu, kas tiek izdots regulāri, vai nacionālu dienas laikrakstu, kurā, pēc vietējās pašvaldības noteikumiem, tiek publicēti oficiālie lauku pašvaldības vai pilsētas paziņojumi. Ja detālplānojuma uzsākšanas laikā ir zināms, ka tas var radīt nepieciešamību mainīt nekustamos īpašumus vai to daļas, vietējā pašvaldība ierakstītā vēstulē informē attiecīgo nekustamo īpašumu īpašniekus par detālplānojuma sagatavošanas uzsākšanu – divu nedēļu laikā no datuma, kad ticis pieņemts lēmums par plānošanu. Vietējās pašvaldības ziņo apgabala pārvaldniekiem (uzraugošajai institūcijai) par visaptverošā teritorijas plāna vai detālplānošanas uzsākšanu divu nedēļu laikā no datuma, kad tika pieņemts lēmums par plānošanu.¹²⁷ Vietējai pašvaldībai, kas vada plānojuma sagatavošanu, ir jānodrošina informācijas un materiālu saglabāšana, kas ir tikuši apkopoti plānojuma sagatavošanas gaitā, kā arī ieinteresēto personu piekļūšana šāda veida informācijai un materiāliem. Nekustamo īpašumu, kas atrodas plānojamā teritorijā, īpašnieki, teritorijas iedzīvotāji un citas ieinteresētās personas ir iesaistītas visaptveroša plānojuma un detālplānojumu sagatavošanā. Vietējā pašvaldība organizē publiskās diskusijas, lai demonstrētu sākotnējās plānošanas aprises, plānojuma projektus un visaptveroša plānojuma īstenošanas iespējamo ietekmi. Nepieciešamo sabiedrisko diskusiju skaitu nosaka vietējā pašvaldība. Notiek vismaz viena publiska diskusija tajā gadījumā, ja detālplānojums tiek sagatavots aizsargājamai teritorijai, jūras vai upes krastam likuma par jūras un upju krastu aizsardzību nozīmē vai teritorijai ar nozīmīgu pilsētas attīstības potenciālu. Visaptverošu plānojumu sagatavo sadarbībā ar plānojamo teritoriju kaimiņu pašvaldībām un ieinteresētā apgabala pārvaldnieku.¹²⁸ Ja visaptverošā plānojumā vai detālplānojumā ierosinātie priekšlikumi izraisa nepieciešamību atsavināt nekustamos īpašumus vai rada izmaiņas pret īpašnieka gribu zemes izmantošanas vai būvniecības

¹²⁶ Igaunijas Plānošanas likums. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [aplūkots 2013.gada 4.martā].

¹²⁷ Teritorijas plānošanas sistēma Igaunijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Estonia/EE_Planning_System_in_English.pdf [aplūkots 2013.gada 4.martā].

¹²⁸ Igaunijas Plānošanas likums. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [aplūkots 2013.gada 4.martā].

tiesībās zemes gabalos, vietējā pašvaldība ar ierakstītu vēstuli vismaz divas nedēļas pirms plānojuma izstādīšanas publiskai apskatei informē konkrēto nekustamo īpašumu īpašniekus par publiskās izstādīšanas laiku un vietu, kā arī par publiskām diskusijām visaptveroša plānojuma sakarā.¹²⁹ Ikvienam ir tiesības iesniegt priekšlikumus un iebildumus sakarā ar plānojumu tā publiskās izstādīšanas laikā. Vietējā pašvaldība, kas vada plānojuma sagatavošanu, informē personas, kuras ir iesūtījušas priekšlikumus vai iebildumus pa pastu vai elektronisko pastu, kamēr plānojums bijis izlikts publiskai apskatei, par vietējās pašvaldības viedokļiem attiecībā uz šādiem priekšlikumiem un iebildumiem un norāda publiskās diskusijas laiku un vietu divu nedēļu laikā pēc plānojuma publiskās apskates. Ja priekšlikumi un iebildumi ir sūtīti pa pastu, atzinumu nosūta ar ierakstītu vēstuli, bet, ja tie ir sūtīti pa elektronisko pastu, atzinumu nosūta elektroniskā vēstulē.¹³⁰

Dānijā sabiedriskās apspriešanas process spēlē būtisku lomu, kura gaitā tiek izvēlēts optimālākais risinājums un panākta interešu saskaņošana. Pašvaldība nodrošina vismaz astoņas nedēļas lokālā plāna priekšlikumu sabiedriskai apspriešanai pirms tā apstiprināšanas. Šajā periodā valsts institūcijām ir veto tiesības, ja lokālā plāna priekšlikums ir pretrunā ar nacionālajām interesēm. Pēc apstiprināšanas pašvaldībai lokālais plāns ir jāpublicē, iekļaujot valsts Plānojumu sistēmā.¹³¹

---

¹²⁹ Teritorijas plānošanas sistēma Igaunijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Estonia/EE_Planning_System_in_English.pdf [aplūkots 2013.gada 4.martā].

¹³⁰ Turpat.

¹³¹ Teritorijas plānošanas sistēma Dānijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Denmark/Spatial_Planning_in_Denmark_2007.pdf [aplūkots 2013.gada 18.februārī].

Kopsavilkums

1. Viens no galvenajiem principiem teritorijas plānošanā ir ilgtspējības princips, kura ievērošana nodrošina vides un dabas resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm..

(Autora priekšlikums - gadījumos, kad tiek izstrādāts jauns teritorijas plānojums, kurā paredzēts būtiski izmainīt iepriekš pastāvošo teritorijas apbūves un resursu izmantošanas kārtību, rīkot referendumu vietējās pašvaldības teritorijas ietvaros. Sabiedrībai pasakot „jā” pārmaiņām, plānojumam, kurš būtiski varētu izmainīt tuvākajā nākotnē ierasto dzīvi kādā pašvaldībā, būtu sabiedrības atbalsts un vienlaicīgi palielinātos sabiedrības informētība un līdzdalība, lemjot par sava reģiona attīstību. Šāds risinājums būtu ieteicams arī gadījumos, kad tiek lemts par būvatļauju īpaši bīstamu objektu celtniecībai, piemēram - gāzes vai naftas glabāšanas terminālam vai citu īpaši bīstamu ķīmisku vielu glabāšanas vai pārstrādes būvju plānošanas gadījumā. Kā piemēru var minēt Rīgā plānoto minerālmēslu pārkraušanas terminālu, kurš var ietekmēt ne tikai Kundziņsalas, bet visas Rīgas iedzīvotāju drošību un raisījis sabiedrības neapmierinātību par būvatļaujas izsniegšanas procesa norisi.)

2. Teritorijas plānošanā tiek izdalītas četras galvenās dimensijas, kas jāievēro un jāaskaņo, lai nodrošinātu ilgtspējīgu teritorijas attīstību: vides, ekonomiskā, sociālā un kultūras dimensija.

(Autora priekšlikums - lielāku uzsvāru pašvaldībām likt uz vides dimensijas izvērtēšanu savu lēmumu pieņemšanā, lemjot par jautājumu, kurš iekļaujas kādā no pārējām trim dimensijām.)

3. Starptautisko vides tiesību iespaidā Latvijā, līdzīgi kā daudzās valstīs, tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir atzītas par cilvēka pamattiesībām. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 115.pantu, valsts aizsargā minētās tiesības, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par vides saglabāšanu un uzlabošanu.

(Autora priekšlikums - normatīvajos aktos uzskaitītas minimālās prasības sabiedrības informēšanai un iesaitei, kuras pārsvarā gadījumos vismaz formāli tiek ievērotas. Pašvaldībām būtu jāuzņemas veikt ne tikai obligātos, bet arī citus iespējamus sabiedrības izglītošanas un informēšanas pasākumus, lai pašvaldības sadarbība ar sabiedrību notiktu ar maksimāli vairāk un konkrētajam gadījumam vispiemērotākajām sabiedrības iesaistes metodēm.)

4. Teritorijas attīstības plānošanas likuma 31.pantā teikts, ka detālplānojumu īsteno saskaņā ar administratīvo līgumu, kas noslēgts starp vietējo pašvaldību un detālplānojuma izstrādes īstenotāju. Šobrīd sarežģījumus rada tas, ka likumā ir norādīts, ka pašvaldība var noteikt termiņu,

kurā sākama detālplānojuma īstenošana, bet tikpat labi var to arī nedarīt. Tā rīkojušās dažas pašvaldības, un līdz ar to nav iespējams nekāds regulējums šiem beztermiņa plānojumiem, kuri, iespējams, vairs neatbilst teritorijas plānojuma nostādņēm.

(Autora priekšlikums - detālplānojuma īstenošanu noteikt kā detālplānojuma satāvdaļu, nevis noformēt kā administratīvo līgumu, jo gadījumā, ja puses nevar vienoties par administratīva līguma noteikumiem un līgumu nevar noslēgt, veidojas situācija, ka pašvaldība nevar apstiprināt detālplānojumu un izdot administratīvo aktu. Detālplānojuma īstenošanas kārtību ietvertot pašā administratīvajā aktā, adresātam būs iespēja apstrīdēt detālplānojumā ietvertos nosacījumus, ja adresāts tos uzskatīs par nepamatotiem un neatbilstošiem normatīvo aktu prasībām.)

5. Pašvaldības pamazām piemērojas jaunajam teritorijas plānošanas regulējumam, ieviešot jauno plānojuma veidu - lokālplānojumu, tādejādi rodas arī situācija, ka ievērojot jauno regulējumu nākas mainīt plānojuma veidu tā izstrādes laikā.

(Autora priekšlikums - nepieciešams noteikt precīzāku regulējumu detālplānojuma un lokālplānojuma izstrādes procesam, jo pašlaik nav īsti skaidrs, kādiem zemesgabaliem tiek izstrādāti detālplānojumi un kādiem lokālplānojumi. Kā piemēru var minēt Mežaparka plānojuma izstrādes procesu, kurā detālplānojums tika aizstāts ar lokālplānojumu, bet šai plānojuma maiņai netika dots plašāks pamatojums. Lokālplānojums būtu jāizstrādā pašvaldības apsaimniekošanā esošajām teritorijām, kuras paredzētas pašvaldības infrastruktūras un atpūtas zonu plānošanai vai citām sabiedriski nozīmīgām un kultūrvēsturiskām teritorijām, bet citiem attīstības objektiem vajadzētu izstrādāt detālplānojumu)

6. Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas procesa kontroli var iedalīt divos līmeņos - preventīvā kontrole, kas tiek īstenota ar VARAM, pašvaldības domes un plānošanas reģionu kompetencē esošajiem kontroles mehānismiem un ārējā kontrole, kuru īsteno Satversmes tiesa un Administratīvā tiesa. Plānošanas reģionu kompetenci pašlaik ir paredzēts precizēt, jo nav skaidri saprotams, kādā veidā tie veic Teritorijas attīstības plānošanas likuma 11.panta 4.punktā noteikto vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādes koordinēšanu.

(Autoraprāt, pilnībā atbalstāms izstrādātais likumprojekts, kurš paredz precizēt Teritorijas attīstības plānošanas likuma 11.panta 4.daļu izteikt šādā redakcijā: „Plānošanas reģions sadarbojas ar vietējām pašvaldībām un sniedz informāciju vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādes procesā”)

7. *Autora priekšlikums - lai labāk izzinātu atsevišķu iedzīvotāju grupu intereses un vajadzības, vietējās pašvaldības plānošanas procesā un sabiedrības izglītošanā iesaistīt tos iedzīvotājus, kuri parasti mazāk atsaucas uz vispārīgiem piedāvājumiem - bērnus, jauniešus un ģimenes ar maziem bērniem, gados vecākus cilvēkus. Iesaistot viņus plānošanas procesā, tiek izzinātas to specifiskās problēmas, rasti atbilstošie risinājumi, kā arī celta pašapziņa un radīta motivācija līdzdarboties. Īpaši svarīga mērķa grupa ir skolēni, kas dažādu mācību projektu ietvaros var ne tikai aktīvi līdzdarboties apkārtējās vides veidošanā, bet ar savu piemēru iesaistīt arī pieaugušos. Katrai mērķa grupai ir noteikta loma un intereses visā projekta izstrādes un ieviešanas procesā, tādēļ svarīgi ir runāt ar katru grupu par tieši viņu interesējošiem jautājumiem. Jebkuras mērķa grupas pārstāvju aktīva līdzdalība ir priekšnoteikums, lai izstrādātu racionālu un integrētu plānu.*

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra:

- 1) 22.03.2012 Rīgas pilsētas arhitekta kolēģijas 3.[73.] sēdes lēmums. Pieejams: [aplūkots 2012.gada 25.aprīlī].
- 2) Bite-Perceva I. Ko nolēma Saburovas lietā. Jurista vārds, 2006. 28.marts, nr.13.
- 3) Čepāne I. Tiesību uz īpašumu un labvēlīgu vidi līdzsvara meklējumi Satversmes tiesas praksē. Jurista vārds, 2011. 22.novembris, nr.47.
- 4) Čepāne I. Konstitucionālās sūdzības īpatnības vides aizsardzības lietās. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010.
- 5) Čepāne I. Sabiedrības tiesību aizsardzības efektivitāte teritorijas plānošanas lietās. Aktuālās cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība. Satversmes tiesas 2008. un 2009.gada konferenču materiālu krājums. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010.
- 6) Čepāne I., Statkus.S. Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums. Jurista vārds, 2005. 25.janvāris, nr.3.
- 7) Eiropas Padomes rekomendācija 1614/2003. Pieņemta Eiropas Padomes Parlamentālās asamblejas 24.sēdē 2003.gada 27.jūnijā.
Pieejams:<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta03/EREC1614.htm>
[aplūkots 2013.gada 16.martā].
- 8) EU Sustainable Development Strategy. Pieejams: <http://ec.europa.eu/environment/eussd/>
[aplūkots 2013.gada 4.februārī].
- 9) Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi. Jurista vārds, 2007. 9.oktobris, nr.41.
- 10) Grišāne A. Markovskis K. Līdzdalība pašvaldības teritorijas plānošanā. Rīga: Delna, 2007.
- 11) „Grozījumi Teritorijas attīstības plānošanas likumā”: likumprojekts. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/likumdosana/normativo_aktu_projekti/?doc=12108 [aplūkots 2013.gada 5.martā].
- 12) International CEMAT Symposium on „A comprehensive approach to balanced sustainable spatial development of European continent”. Council of Europe: 2009.
- 13) Kalvāne M.. Lokālplānojums kā jauns instruments teritorijas plānošanai. Rīga: METRUM, 2011.

- 14) Kūle L. Teritorijas plānošana Latvijā. Pieejams: commin.org/upload/Latvia/LV_Planning_System_in_Latvian.pdf [aplūkots 2013.gada 10.februārī].
- 15) Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). Pieejams: http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf [aplūkots 2013.gada 3.martā].
- 16) Meiere S. Personas tiesības vērsties tiesā kā būtisks detālplānojumu tiesiskuma kontroles elements. Inovāciju juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes 70.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 112.lpp.
- 17) Meiere S. Teritorijas plānošana kā vides aizsardzības nodrošinošs līdzeklis: tiesiskais regulējums un ar to saistītas problēmas. Latvijas Universitātes Raksti, 2003. 657.sēj.
- 18) Meiere S. Par sabiedrības ietekmi uz publisko tiesību subjektiem un to lēmumiem. Jurista vārds, 2001. 13.februāris, nr.3 (196).
- 19) „Pašvaldības, iedzīvotāju un uzņēmēju interešu saskaņošana – sabiedriskā apspriešana kā instruments”. VARAM metodiskais materiāls. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=14074> [aplūkots 2013.gada 11.martā].
- 20) Saeimas Preses dienests. Saeima atbalsta izmaiņas būvniecības regulējumā, kas noteiks īsākus termiņus būvatļaujas apstrīdēšanai. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/\\$FILE/606.doc](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/2005cf072bd765f1c2257b2c002c9dd7/$FILE/606.doc) [aplūkots 2013.gada 20.martā]. [aplūkots 2013.gada 20.aprīlī].
- 21) Sniedzīte G. Detālplānojumu spēkā esamības kontinuitātes aspekti. Jurista vards, 2009. 24.februāris, nr.7.
- 22) Spatial planning and sustainable development policy in France. Francijas ārlietu ministrija (Ministère des Affaires étrangères): 2006.
- 23) TAPIS koncepcija. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/tapis/ [aplūkots 2013.gada 1.martā].
- 24) Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/telp_plan/?doc=12702 [aplūkots 2013.gada 21.janvārī].
- 25) Teritorijas plānošanas sistēma Dānijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Denmark/Spatial_Planning_in_Denmark_2007.pdf [aplūkots 2013.gada 18.februārī].
- 26) Teritorijas plānošanas sistēma Igaunijā. Pieejams: http://commin.org/upload/Estonia/EE_Planning_System_in_English.pdf [aplūkots 2013.gada 4.martā].

- 27) The Report of the Brundtland Commission. Our Common future. Pieejams: [http://conspect.nl/pdf/Our Common Future-Brundtland Report 1987.pdf](http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf) [aplūkots 2013.gada 1.februārī].
- 28) Valdmane I. Detālpilnošanas izstrādes pamatojums, saturs un ietveramā informācija: ziņojums (metodiskais materiāls). Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, 2008.
- 29) Vide un ilgtspējīga attīstība. Māra Kļaviņa un Jāņa Zaļokšņa redakcijā. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2010.
- 30) Vietējo pašvaldību referendumu likums: likumprojekts. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/VARAMLIK_110113_REFERENDUMI.1960.DOC [aplūkots 2013.gada 9.martā].
- 31) Vilka I. Strupiņš A. Pilsoniskās sabiedrības attīstība Latvijā: Situācijas analīze Latvijā. Pieejams: http://nvo.lv/site/uploads/vecie_faili/Pilsoniskas_sabiedribas_attistiba_Latvija_2004.pdf [aplūkots 2013.gada 17.martā].

Latvijas Normatīvie akti:

- 1) Attīstības plānošanas sistēmas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 13.maijs, nr.80.
- 2) Biedrību un nodibinājumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 14.novembris, nr.161.
- 3) Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2012. 18.oktobris, nr.165.
- 4) Par pašvaldībām: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 24.maijs, nr.61.
- 5) Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2009. 4.septembris, nr.141.
- 6) Teritorijas plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 12.jūnijs, nr.88
- 7) Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 2.novembris, nr.173.
- 8) Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi: MK noteikumi. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.oktobris, nr.161.

Citu valstu normatīvie akti

- 1) Igaunijas Plānošanas likums. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [aplūkots 2013.gada 4.martā].

2) Somijas Zemes izmantošanas un būvniecības likums. Pieejams: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990132> [aplūkots 2013.gada 9.martā].

Tiesu prakse:

- 1) Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmums lietā Nr. 54536/00, Emsenhuber pret Austriju. Pieejams: <http://echr.ketse.com/doc/54536.00-en-20030911/view/> [aplūkots 2013.gada 6.martā].
- 2) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā Nr. 2010-48-03. Latvijas Vēstnesis, 2011. 1.marts, nr.33.
- 3) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 24.septembra spriedums lietā Nr. 2008-03-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.septembris, nr.151.
- 4) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr. 2008-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 8.jūlijs, nr.106.
- 5) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 27.marta spriedums lietā Nr. 2007-17-05. Latvijas Vēstnesis, 2008. 3.aprīlis, nr.70.
- 6) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 13.februāra lēmums lietā Nr. 2008-23-03. Latvijas Vēstnesis, 2008.13.februāris, nr.28.
- 7) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03. Latvijas Vēstnesis, 2008. 23.janvāris, nr.12.
- 8) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 21.decembra spriedums lietā Nr. 2007-12-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 28.decembris, nr.207.
- 9) Satversmes tiesas 2007. gada 28. novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-16-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 4.decembrī, nr.194.
- 10) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis, 2007.28.aprīlī, nr.70.
- 11) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra spriedums lietā Nr. 2006-09-03. Latvijas Vēstnesis, 2007. 13.februāris, nr.25.
- 12) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr. 2005-12-0103. Latvijas Vēstnesis, 2005. 20.decembris, nr.203..
- 13) Satversmes tiesas 2004. gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05.. Latvijas Vēstnesis, 2004. 10.marts, nr.38.
- 14) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra spriedums lietā Nr. 2002-14-04. Latvijas Vēstnesis, 2003. 18.februāris, nr.26.

- 15) Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedums lietā Nr. 2001-07-0103. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.decembris, nr.178.
- 16) Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 1. novembra spriedums lietā Nr. SKA-532/2012 Pieejams: <http://www.at.gov.lv/files/archive/department3/2012/532-ska-2012.doc> [aplūkots 2013.gada 4.martā].
- 17) Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-225. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi, 2006. Rīga:TNA, 2007.
- 18) Rīgas Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr. A42633509. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/06_2012/18_06_2012/AL_1806_apg_AA43-0682-12_7.pdf [aplūkots 2013.gada 5.martā].